

A R

208

Tel.
971



MADRAS
GOVERNMENT ORIENTAL SERIES

No. XIV

ఖద్గలక్షణా శిరోమణి

KHADGALAKSANA SIROMANI

Tel 971

MADRAS GOVERNMENT ORIENTAL SERIES

Tel. 971

Published under the authority
of the
Government of Madras



General Editor

T. CHANDRASEKHARAN, M.A., L.T.,
*Curator, Govt. Oriental Manuscripts
Library, Madras.*

KHADGALAKSANA SIROMANI

(of Navanappa of Pudukkottai)

CRITICALLY EDITED WITH INTRODUCTION

BY

N. VENKATA RAO, M.A.,
Head of the Telugu Dept., University of Madras

No. XIV

GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPTS LIBRARY, MADRAS

ఖద్గలక్షన శిరోమణి

1950

Price Rs. 1-12-0

INTRODUCTION



The Government of Madras took up for consideration the question of publication of the various manuscripts in different languages on subjects like philosophy, Medicine, Science, etc., early in May 1948. Important Manuscript Libraries in the Madras presidency were requested to send a list of unpublished manuscripts with them for favour of being considered by the Government for publication. The Honorary Secretary of the Tanjore Maharaja Serfoji's Sarasvathi Mahal Library, Tanjore, alone complied with this request. This list as well as a similar list of unpublished manuscripts in the Government Oriental Manuscripts Library, were carefully examined and a tentative selection of manuscripts suitable for publication was made. The Government in their Memorandum No. 34913/48-10, Education, dated 4-4-1949, constituted an Expert Committee with the Curator of the Government Oriental Manuscripts Library, Madras, as the Secretary, for the final selection of manuscripts suitable for printing and for estimating the cost of publication.

The following are members of the Committee:—

1. Sri T. M. Narayanaswami, Pillai M.A., B.L.,
2. „ R. P. Sethu Pillai, B.A., B.L.,
3. „ C. M. Ramachandra Chettiar, B.A., B.L.,
4. „ R. Krishnamoorthy, (Kalki)
5. Dr. N. Venkataramanayya, M.A., Ph.D.,
6. Sri M. Ramanuja Rao Naidu, M.A., L.T.,
7. „ V. Prabhakara Sastri.
8. „ N. Venkata Rao, M. A.,
9. „ H. Sesha Ayyangar.
10. „ Masthi Venkatesa Ayyangar, M.A.,

11. Sri M. Mariappa Bhat, M.A., L.T.,
12. Dr. C. Achyuta Menon, B.A., Ph.D.,
13. „ C. Kunhan Raja, M.A., D. Phil.,
14. „ A. Sankaran, M.A., Ph.D., L.T.,
15. Sri P. S. Rama Sastri.
16. „ S. K. Ramanatha Sastri.
17. Dr. M. Abdul Haq, M.A., D.Phil. (Oxon)
18. Afzul-ul-Ulama Hakim Khader,
19. Sri P. D. Joshi.
20. „ S. Gopalan, B.A., B.L.
21. „ T. Chandrasekharan, M.A., L.T.,

The members of the Committee formed into Sub-Committees for the various languages. Sanskrit, Tamil, Telugu, Kannada, Malayalam, Mahrathi and Islamic Languages. They met during the month of May, 1949, at Madras and Tanjore to examine the manuscripts and make a selection. The recommendations of the Committee were accepted by the Government in G. O. No. Mis. 2745 Education, dated 31-8-1949 and they decided to call these publications as the "MADRAS GOVERNMENT ORIENTAL SERIES," and appointed the Curator, Government Oriental Manuscripts Library, Madras, as the General Editor of the publications.

The following manuscripts have been taken up for publication during the current year :

**"A" FROM THE GOVERNMENT ORIENTAL
MANUSCRIPTS LIBRARY, MADRAS.**

TAMIL

1. Kappal Śāttiram.
2. Anubhava Vaidya Murai
3. Āttānakōlāhalam
4. Upadēśa Kāṇḍam
5. Cōlan Pūrva Paṭṭayam

6. Koṅga Dēśa Rājakkal
7. Sivajñāna Dīpam
8. Sadāśiva Rūpam, with commentary.

TELUGU

1. Saṅgītaratnākaramu
2. Auṣadha Yōgamulu
3. Vaidya nighaṇṭuvu
4. Dhanurvidyā Vilāsamu
5. Yōga Darśana Visayamu
6. Khaḍga Lakṣaṇa Śirōmaṇi

SANSKRIT

1. Viṣanārāyaṇīyam
2. Bhārgava Nādika
3. Hariharacaturaṅgam
4. Brahmasūtravṛtti—Mitāksarā
5. Nyāyasiddhānta Tattvāmṛtam

MALAYALAM

1. Garbha Cikitsa
2. a. Vāstulakṣaṇam
b. Śilpaśāstram
c. Śilpaviṣayam.
3. Mahāsāram
4. Kaṇakkusāram
5. Kriyākramam

KANNADA

1. Lōkōpakāra
2. Raṭṭamata
3. Dīkṣābōdhe
4. Aśvaśāstram
5. a. Auṣadhagaļu
b. Vaidyaviṣaya
6. Saṅgītaratnākara
7. Sūpasāstra.

ISLAMIC LANGUAGES

1. Jamil-Al-Ashya
 2. Tibb-E-Faridi
 3. Tahqiq-Al-Buhran
 4. Safinat-Al-Najat
-

“B” FROM THE TANJORE MAHARAJA SERFOJI'S
SARASVATHI MAHAL LIBRARY, TANJORE

TAMIL

1. Sarabhēndravaidya Muṇai (Diabetes)
2. Do (Eyes)
3. Agastiyar 200
4. Konkaṇārśarakku Vaippu
5. Tirucciṇṭambalakkōvaiyār with Padavurai
6. Kālacakram
7. Tālasamudram
8. Bharatanātyam
9. a. Pāṇḍikēli Vilāsa Nāṭakam
b. Purūrava Cakravarti Nāṭakam
c. Madana Sundara Vilāsa Nāṭakam
d. Percy Macqueen's Collection in the Madras University Library on Folklore.
10. Ramaiyan Ammānai
11. Tamil Pādalkal including pattiṇāttār Venbā and Vannāṇkal

TELUGU

1. Kāmandakanītisāramu
2. Tāladaśāprāṇapradīpika
3. a. Raghunātha Nāyakābhuyudayamu
b. Rājagopāla Vilāsāmu
4. Rāmāyaṇamu by Kāṭṭā Varadarāju

MAHRATHI

1. Nāṭyaśāstra Saṅgraha
2. a. Book of Knowledge
b. Folk Songs.
c. Dora Darun Veṇi Paddhati
d. Aśvasa Catula Dumani
3. a. Pratāpasimhendra Vijaya Prabandha
b. Sarabhēndra Thirthāvali
c. Lāvaṇi
4. Dēvēndra Kuravañji
5. Bhakta Vilāsa
6. Ślōka Baddha Rāmāyaṇā

SANSKRIT

1. Aśvaśāstra with Tricolour Illustrations
2. Rājamṛgāṅka
3. Cikitsāmṛtasāgara
4. Āyurvēdamahōdadhi
5. Gīta Gōvinda Abhinaya
6. a. Cōlacampū
b. Sāhēndra Vilāsa
7. Dharmākūtam - Sundara Kāṇḍa
8. Jātakasāra
9. Visṇutattvanirṇaya Vyākhyā
10. Saṅgīta Darpaṇa
11. Bijapallava

It is hoped that the publication of most of the important manuscripts will be completed within the next four years.

Some of the manuscripts taken up for publication are represented by single copies in the Library and consequently the mistakes that are found in them could not be corrected by comparing them with other copies. The editors have, however, tried their best to suggest correct readings. The wrong readings are given in

round brackets and correct readings have been suggested in square brackets. When different readings are found, they have been given in the foot-notes except in the case of a few books, in which the correct readings have been given the foot-note or incorporated in the text itself.

The Government of Madras have to be thanked for financing the entire scheme of publication although there is a drive for economy in all the departments. My thanks are due to the members of the Expert Committee who spared no pains in selecting the manuscripts for publication. I have also to thank the various editors, who are experts in their own field, for readily consenting to edit the manuscripts and see them through the Press. The various Presses that co-operated in printing the manuscripts in the best manner possible also deserve my thanks for the patience exhibited by them in carrying out the corrections made in the proofs.

The present work "KHADGA LAKSANA SIROMANI" is a treatise on Swords, in campū style. It gives the description of 32 kinds of swords. The original names of the swords are given in Sanskrit as well as in Portuguese and Hindusthani.

The description of the manuscript, the only basis for this edition is as follows :—

D. No. 2667, Paper, Size, $3\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{4}$ inches Pages 19 lines 26 on a page. condition good. complete, Single copy.

Messers N. S. Sundaresva Rao and T. L. Narasimharao B. Sc. Telugu Pandits are to be thanked for their help in going through the proofs.

Govt. Oriental Manuscripts Library Madras.	} T. CHANDRASEKHARAN, <i>General Editor</i> <i>Madras Govt. Oriental Series.</i>
--	---

INTRODUCTION

KHADGA LAKSANA SIROMANI, as the name suggests, is a treatise in verse relating to the various characteristics of swords. It is the only one of its kind in Telugu literature and though apparently a small one, the work is valuable as a technical work relating to the unsurveyed field of scientific literature in Telugu, written in Pudukkotta in Tamil land under the patronage of the well known Thondamān family of rulers, who were well known patrons of Telugu Learning and Culture.¹ It is therefore in the fitness of things that this is undertaken by the Government for publication in the Telugu series as it forms an important contribution to Telugu culture in general and to Southern School of Telugu literature in particular.

Particulars of manuscript : This edition is based on the single manuscript copy available in the Government Oriental Manuscripts Library, Madras and the description of the work is as under " Paper, D. 2667-13½" x 8½" Pages 19, Lines 26 on a page. Mode of writing good, but not correct. Omission in verse lines-condition good-complete—single copy "

Author and Date : The work is written by the poet Navanappa at the instance of Rāyaraghunātha, Tirumala and Vijaya Raghunātha Tondamāns (verse 7). He is the son of Nalla Pichayya who was patronised by Rāya Raghunātha Thondamān, (verse 9). In verse 8, the author pays a tribute to four persons, who are skilled in the science of swords, and who gave the necessary authoritative information for writing the work. They are :—

1. Vide Appendix 2 (Telugu) for "Telugu Literature under the Pudukkotta Rulers."

1. Tirumala Chidambaram-an excellent maker of swords.
2. Chigili Lakṣhmīrāma-An adept in various kinds and usage of swords.
3. Šenki Sumāli-The best workman in the finish of swords.
4. Aśhak Sāyi-A critical examiner of swords.

The author evidently mentions all these persons out of great reverence for them as they have given to him the secrets of their respective craftsmanship in various aspects of the science of swords from a practical view point which is a sealed book to the author who is only well-verses in the theory of the art. It is presumed that the author also must have belonged to the class of sword-makers and it is due to this reason perhaps that he made mention of them, who were otherwise not worth recognition in literary works.

The author mentions in verse 7 that he has written the work at the time when Rāya Raghunātha, Tirumala and Vijaya Raghunātha were ruling in Pudukottah. This Rāya Raghunātha is the second of the name and also Vijaya Raghunātha is the second of the name in Thondamān rulers. Tirumala would have succeeded Rāya Raghunātha Thondamān in 1789 but he was very ill and his eldest son Vijaya Raghunātha Thondamān came to the throne and regined from 1789-1807. Since our author mentions all the three he may be assigned to 1780 A. D. and this may also be the date when the work is composed. No other work of the author has come down to us.

CONTENTS OF THE WORK

In the introductory passage (13) the author mentions a work known as "Lakṣmī Nārāyaṇa Samvādām" which he followed in writing this work. But

unfortunately we are not able to trace the work which is probably in Sanskrit. In writing the work author followed the traditional method of writing scientific works in Telugu verses. It may seem strange to modern scholars that poetry is made an instrument for elucidation of such a dry subject like the Science of Swords. But the innate devotion of our ancestors for keeping alive in memory the subtle technicalities of sciences, made them to commit to verses which can be memorised easily. In Telugu all the technical works like Ganita (Mathematics), Saṅgīta (Music), Jyotiṣha (Astrology), Ratna (Precious stones), Dharmā (Law), Aśwa Śāstra (Science of Horses), Vyākaraṇa (Grammar), Chandassu (Prosody), Alankāra (Poetics) and Arthaśāstra, (Politics) are written in poetry, and in almost all the cases they have an exceptionally literary value. This is in consonance with the method of writing technical works in Sanskrit in verse form, which was followed by the Kannada poets, from whom the Telugu poets of early times learnt this art.

SYNOPSIS OF THE WORK

Verses 1-6. Invocation to Iśwara, Gaṇeśa.

Verses 7-12. Information about the author, and the origin of the work.

Verse (13) Enumeration of 32 kinds of weapons beginning with Asi.

- | | |
|---------------|---------------|
| 1. Asi | 2. Musala |
| 3. Mudgara | 4. Kōhaṇa |
| 5. Kaṇaya | 6. Kampini |
| 7. Sillu | 8. Bhallātaka |
| 9. Bhindivāla | 10. Karavāla |
| 11. Kunta | 12. Kōdanda |
| 13. Kaṭhāri | 14. Thōmara |
| 15. Paraśu | 16. Triśūla |

- x
- | | |
|------------------|---------------|
| 17. Vajramusṭi | 18. Gada |
| 19. Apudi | 20. Angala |
| 21. Antaka | 22. Vankini |
| 23. Chakra | 24. Śabala |
| 25. Yēti | 26. Inupakōla |
| 27. Šelakatti | 28. Paṭṭisa |
| 29. Prakurma | 30. Nakhara |
| 31. Mayūra Danda | 32. Naraśa |

The author deals in this work exclusively about Asi (Sword) and its characteristics.

SWORDS (1st Category)

- | | |
|-------------|------------|
| 1. Hasta, | 2. Makara, |
| 3. Javabal, | 4. Makkai, |
| 5. Vajalal. | |

2nd CATEGORY. (Phirangi)

- | | |
|------------------------|-------------------|
| 1. Kiraimāni Phirangu, | 2. Turā Phirangu |
| 3. Yekkal Phirangu | 4. Dōryā Phirangu |
| 5. Kuskī Phirangu. | |

3rd CATEGORY (Saiph)

- | | |
|-------------------|---------------------|
| 1. Purtikāl Saiph | 2. Nukkā Saiph |
| 3. Makarāb Saiph | 4. Rukammi Saiph |
| 5. Isupath Saiph | 6. Maļayavāri Saiph |
| 7. Ulandā Saiph | 8. Jagjnā Saiph |
| 9. Putanka Saiph | 10. Kušhki Saiph |
| 11. Isupath Saiph | |

4th CATEGORY (Bandar)

- | | |
|---------------------|-----------------|
| 1. Chāndu Bandar | 2. Goa Bandar |
| 3. Mahamad Bandar | 4. Bel Bandar |
| 5. Nāṭ Bandar | 6. Ārā Bandar |
| 7. France Bandar | 8. Jgnā Bnadar |
| 9. Pūtankēsi Bandar | 10. Yenā Bandar |

- | | |
|--------------------|--------------------|
| 11. Laimani Bandar | 12. Mōnābhi Bandar |
| 13. Tinābhi Bandar | 14. Vūrē Bandar |
| 15. Pāmu Bandar | 16. Dyālu Bandar |
| 17. Battāli Bandar | 18. Kāyantē Bandar |
| 19. English Bandar | 20. Mohamed Bandar |

xi

5th CATEGORY (Surai)

- | | |
|------------------------|-------------------------|
| 1. Hindustāni Surai | 2. Maratā Surai |
| 3. Bhujakā Surai | 4. Rājashā Surai |
| 5. Kanchakā Surai | 6. Pappaśā Surai |
| 7. Ambabāgi Surai | 8. Vaśikuni Surai |
| 9. Sādālagubural Surai | 10. Suddādaulā Surai |
| 11. Kalkattā Surai | 12. Kattāsukā Surai |
| 13. Siddōtkukā Surai | 14. Suratāni Sāyi Surai |
| 15. Kaliyakarat | |

6th CATEGORY (Tyaga)

- | | |
|---------------------|------------------------------|
| 1. Bandavān Tyāga | 2. Pyāham Tyāga |
| 3. Ambāri Tyāga | 4. Rumī Tyāga |
| 5. Gujarāt Tyāga | 6. Bandyāśi Tyāga |
| 7. Hirāki Tyāga | 8. Varakusil Tyāga |
| 9. Abdāla Tyāga | 10. Jahasā Tyāga |
| 11. Muttān Tyāga | 12. Bāgdā Tyāga |
| 13. Bahōri Tyāga | 14. Lāhuri Tyāga |
| 15. Akupāri Tyāga | 16. Avarangajapi Tyāga |
| 17. Niravāri Tyāga | 18. Buvān Tyāga |
| 19. Ashajjā Tyāga | 20. Mauvāla Tyāga |
| 21. Jikara Tyāga | 22. Depagadi Chanda
Tyāga |
| 23. Bangālī Tyāga | 24. Pātnā Tyāga |
| 25. Hyderābad Tyāga | 26. Masudhābhā Tyāka |
| 27. Sahajāpur Tyāga | 28. Sencha Tyāga |
| 29. Siddhoutu Tyāga | 30. Kachchan Tyāga |
| 31. Dalmankān Tyāga | 32. Chengamān Tyāga |
| 33. Alangiri Tyāga | |

7th CATEGORY.

- | | |
|-----------------------|------------------|
| 1. Śikandar | 2. Vastādimir |
| 3. Sumāhir | 4. Mahamandabāsi |
| 5. Vilādi | 6. Abbāsi |
| 7. Bhurātisāni Abbāsi | 8. Sāluvāla |
| 9. Khāndā | 10. Dundumāyevan |
| 11. Mōdasu | 12. Misri |

8th CATEGORY

- | | |
|----------------------|----------------------|
| 1. Makarabburā | 2. Jabburudā |
| 3. Makkaigurudā | 4. Halābgurudā |
| 5. Turāgurudā | 6. Makki Gurudā |
| 7. Dōnyuryōgurudā | 8. Rummā Gurudā |
| 9. Gujarā Gurudā | 10. Āndabādi Gurudā |
| 11. Bāndu Gurudā | 12. Gōsā Gurudā |
| 13. Tunkahāru Gurudā | 14. Bēl Gurudā |
| 15. Nal Gurudā | 16. Āruā Gurudā |
| 17. Ālayamāni Gurudā | 18. France Gurudā |
| 19. Gigna Gurudā | 20. Pratankan Guruda |
| 21. Yēkanābhi Gurudā | 22. Mohamed Gurudā |
| 23. Bandar Avemani | |
| Gurudā | 24. Dōnabhi Gurudā |
| 25. Tikabhi Gurudā | 26. Vyulandā Gurudā |
| 27. Pāmu Gurudā | 28. Kāndāl Gurudā |
| 29. Bhattavi Gurudā | 30. Kāmal Gurudā |
| 31. English Gurudā | 32. Yekal Gurudā |

Verses 13-14. The author then enumerates the good and bad qualities of swords.

- | | |
|----------------------|----------------------|
| 1. Prāta-old | 2. Krotta-new |
| 3. Nidivi-length | 4. Vedalupu-breadth |
| 5. Prakkalu-sides | 6. Chūri-pointed end |
| 7. Kādi-thickness | 8. Vāyudāra-edge |
| 9. Pēnaka-side slope | 10. Gītalū-lines |
| 11. Mudralu-marks | 12. Dōra-bent |

- | | |
|---------------------|-------------------------|
| 13. Dōryālu-stripes | 14. Chāyalu-shades |
| 15. Kappu-surface | 16. Kanjiru-crippleness |
| 17. Laghuvu-light | 18. Jihwar-crookedness |

It may be noted here that all these technical words are used and described the above categories in detail from versés 14 to 74.

The Science of Swords is as old as the Vēdās, as we find mention of ASI (Vide Vedic Index 1-47) and though the present work is written as late as the 18th century of the Christian era, the author calls it as " Asi Prabhandha " besides the name " Khadga Lakṣaṇa Śirōmaṇi " (Verse 4). It is due to this antiquity that the name ASI occupies the first place in the thirty-two kinds of weapons named above. The general term Khadga is chosen by the author as it is familiar to Telugu people. Much information regarding the swords is available in the "Agnipurāna", "Br̥hatsamhita" "Sukranīti", "Mahābhārata", "Mānasollāsa" "Vīramitrōdayam" and "Śivatattvaratnākara" and I have given in the appendices the relative extracts from "Sukranīti" "Mānasollāsa" and "Śivatattvaratnākara."

One interesting feature about the work is that it gives the names of swords in Arabic and Persian Languages which clearly show the Muslim influence on the Telugu country.

The following are some of them :

1. Phirangi (Firangi) Firangi generally used in Telugu for Cannon. In this work it is used for Sword.
2. Saypu (Sayf) (Arabic) Straight Sword.
3. Gurudā (gurz) Iron club used in the work for sword.

4. Surai (*Suri*) name derived from Syria.
5. Tyāga (*Tagh* old from) ordinary sword.
(*Tīgh* new)

Besides the above, he used technical term like Abbāsi, Sāluvāla, Khanda, Miṣri, which are not Telugu; but it may be noted that the word Khanda is used frequently by later Telugu poets who wrote under the Muslim influence.

1. Swords used after personalities-Alangir Tyāge, Pāduṣhā, Suratān, Śikindar, Vastādunur
2. Swords named after Nationalities - Portuguese, French, English.
3. Swords named after the places where they are famous Bangāla (Bengal). Kalkattā (calcutta), Pātnā (Patnā). Hyderābad (Hyderabad), Cutch (Kathiawad, Guzerat), Sidhout (Siddhavatan in Cuddadpah in the Telugu Country-Madras Province)

The King who wears the sword must be conver-sant with undermentioned details:

1. Pramāṇa—Measurement.

Sword of 50" „	-Best-Śrēṣṭa
„ 40" „	-Better-Madhyama
„ 36" „	-Inferior-Kaniṣṭa

2. Dōṣha-Bad qualities - The results of wearing swords with bad qualities.

1. Sphuṭita - causes death.
2. Piṭhaka - destroys lineage.
3. Viddha - creates poverty.
4. Bhagna - spoils reputation.
5. Jalamārga - Break in career.

6. Jaladrāvi - makes fearful.
7. Simhaṭa - makes the wearer a leper.
8. Vakradhāra-gives ugly appearance.
9. Twacchōddhṛta - (no explanation given.)

3 Rēkha - Good qualities or Guṇa.

1. Prākāra - shining as that of oil seeds, having lines which resemble the writing of Piśācha lipi (secret scripts of the Bhūtās) and appears like Kathaki phala, and beautiful hair of the female.
2. Sankha, (Conch) chakra, (Disc) Thōraṇa, (arch) Chāmara, (chowrie) Dwaja, (banner) Matsya (fish) Kurma (Tortoise).
3. Mark of Linga with Pānavaṭṭa
4. Mark of Prākāra and Garuda.
5. Hamsa (swan), Sārasa (Padma).
4. The metal used for making the swords and the places where the metal is available

Country	Name	Marks
1. Jāngalakṣhētra	Panjara	Linga and Prakara
2. Anupa	Kṛṣṇa Panjara	Oil seeds colour
3. Sādāraṇa		New and Plough
4. Kaṭīnga	Suvarṇa Panjara	Priyangu Tree
5. Kāmbhōja		Mark of oil drops
6. Nīlagiri	Nīrasāra	Saphire
7. Ghūrjara	Kṛṣṇasāra	Creepers
8. Mahāraṣṭra	Sēwtasāra	White
9. Karnāṭa	Medika	Round Prākārās

Recently I have come across another work relating to the Science of Swords in Telugu. It is in prose of un-known authorship and bears No. 95 of the Manuscript of the Telugu Academy Library at

Kakinada, East Godavari District (Madras Province) As the time at my disposal is short, I was unable to get the copy and incorporate the details in the present work. However, I have given an extract in Telugu from the above work as Telugu Appendix No. 1. This work seems to contain not only the various dimensions of the swords but also a pictorial description of the marks and swords.

Dr. V. S. Agrawala, M. A., Ph. D., Curator, National Museum of India, New Delhi, (President of the Technical Section of the All-India Oriental Conference, held in November 1949 at Bombay), is evincing a lively interest in the science of swords. He is kind enough to write to me under date 11-12-1949 that he found about about 300 swords in the splendid collection of arms of Alwar state and on examining them he came across a very rich list of traditional terms relating to swords. He opines that "they are mostly taken from Persian and reflect the Muslim tradition in Indian swordsmanship."

I have only brought to the notice of the scholars, the nature and scope of the work which has now been printed for the first time partly because it is a scientific work in Telugu and partly because is belonging to the Southern School in Telugu Literature.

It is interesting to note that the word Khadga is in vogue in the Telugu Country and literature, as the title. Khadgānārayana, to some of the Telugu Chieftains, and Khadga Tikkana, the brother of the wellknown Telugu poet Tikkana Somayaji are exceedingly familiar to the Telugu people. However, in the first great Telugu Mahabharata some of the particulars regarding swords in the Sanskrit original are not found in the translation by Tikkana. Nachana Soma who followed Tikkana supplied the information in his Utarahari-vamsamu. The later Prabhanda poets to some extent supplied the information regarding the swords.

TELUGU LITERATURE UNDER PUDUKKOTTA RULERS

As already indicated Khadgalakṣaṇa Śirōmaṇi was written at the instance of the Pudukkotta Tonḍamāṇi Rulers of Koti¹ family. The literature flourished under their patronage forms the third chapter in the History of Southern School in Telugu Literature.

It is the Nudurupāṭi family of Telugu poets that have given us all the details of the political history of the State. It is a Velanāṭi Brahmin family, formerly residing at Nudurupādu in Narasapur Taluq of the West Godavari district and migrated to the Southern country in the time of Krishnappa Naika of Madura. They are the Astānakavis or the court poets of the Pudukkotta kings for generations and the following geneological trees will show the relationship between them.

GENEOLOGY OF NUDURUPĀTI FAMILY OF POETS

NUDURUPĀTI SITĀRĀMAIAH
(Uddandakavi)

(Patronised by Raghunātha and Vijaya Raghunātha)

Venkanna (Uddanda Kavi)
(Patronised by Rāya Raghunātha)

Sitārāmiah

Mātrubhūta Kavi

Vidvat Kavi Sāmbanna Chidambara Kavi
(Patronised by Rāmachandra Tonḍamāṇi)

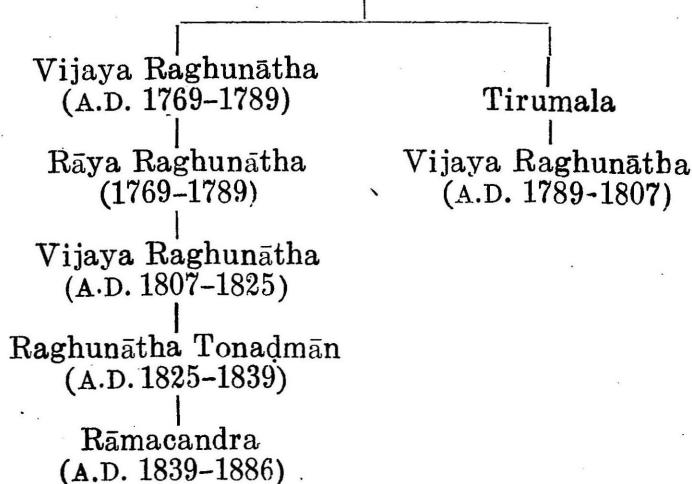
Sāmbāśīva Kavi
(Patronised by Vijaya Raghunātha Tonḍamāṇi)

1. "Koti" which is the family or house name of the rulers show that they are of Telugu Nayaka origin.

Two poets of the family Nudurupāti¹ Venkanna and his son Sāmbāśiva Kavi have completely given the political history of the state from the earliest ruler from Vijayanagar times to the days of the Company's rule by their two works, "Tondamān Vamśāvalī" and "Tondamān Vamśa Pratāpa Mālika." The Pudukkotta Manual refers to the Vamśāvalī of Venkanna and not to the Mālika of Sambasiva Kavi. It may be noted here that both the works were printed in 1914 and 1917 respectively. The Manual of Pudukkotta was published in 1921. It is strange that some of the details given in the above works are not found in the Manual. Venkanna has written the history till Rāya Raghuṇātha and Sāmbāśiva continued the theme with elaborate details. If the two works are edited thoroughly on historical lines with notes, it would certainly bring to light more facts which are unknown to modern students of South Indian History.

GENEOLOGY OF THE PUDUKKOTTA KINGS

RAGHUNĀTHARĀYA TONDAMĀN
(A.D. 1686-1730)



1. Late K. Veeresalingam Pantulu in his "Lives of poets" Part III. 67 Page has given the family name of the above poet wrongly as "Koṭi Venkanārya" incorrectly reading the colophon of the work. Koṭi Vamśa in Āndhra Bhāṣārṇavam, which the author used is the Vamśa-epithet for his patron and not for himself and the mistake still continues in the printed editions !

RĀYA RAGHUNĀTHA TONDAMĀN (1769-89)

He is one of the wellknown Rājakavis in Telugu Literature who are both poets and patrons of Telugu Learning and Culture. Two of his works are available in print, and they clearly testify that he is a Telugu poet of the first rank.

1. Pārvatīpariṇayamu – This is a prabandha in five cantos and was printed in 1908. The story as the title suggests, is taken from Kumārasambhava. Though the theme is handled by master hands like Nanni-chōda Dēva and Srīnātha before Rāghunātha, yet this Royal author has excelled them in many a place. This excellent work is not available now and it is worth publication. Since works relating to the same theme have not been published when this is first printed, a new edition will greatly enhance its value.

2. Kavijanōjjivani – This is a poetical work containing 100 verses. Each verse is composed by the king for a *samsaya*, which was given by his court poet in extempore, and afterwards committed to writing. This exhibits not only retentive memory of the author, but also his great knowledge of human experiences, and command of the Telugu language. (Printed by the Telugu Academy of Kakinada, East Godavari District in 1937.)

NUDURUPĀTI FAMILY OF POETS

SITĀRĀMAIAH

The first member of the family who bore the title of Uddanda Kavi is Sītārāmayya. He is the father of Venkanna and is much honoured by Tirumala Tondamān, father of Rāya Raghuṇātha, as stated in "Tondamān Vamśāvalī." But no work of this poet has come to light so far. A few Chātu verses are only available.

VENGANNA OR VENKANNA

He is the most well-known poet not only in Southern country, but also throughout Āndhra Dēśa as his Laxicon “Āndhra Bhāshārṇavamu” is an indispensable work to poets and scholars. He is the author of many works, but the following only have come down to us.

(1) Āndhra Bhāshārṇavamu—This it the biggest of the Telugu Lexicons in Verse and is modelled on Sanskit Amara Kōśa. It has three Kāndās, and gives pure Telugu synonyms for Sanskrit words. This lexicon exhibite that pure Telugu or Accha Telugu,¹ as it is called, is also capable of highest expression.

(2) Raghunāthīyamu²—This is a work on Alankāra. These Ālankāras are taken from Sanskrit and the examples are given in the name of his patron Raghu-nātha.

(3) Pārvatī Kalyāṇamu³—A Yakṣagāna in Telugu interspersed with Sanskrit gēyās and Kīrtanās. It describes the marriage of Pārvati and Paramēśwara. It is dedicated to Mīnākshi Sundarēśwara. A Sanskrit gēya is quoted here:

घनमणिदीपे कल्पितधूपे कन्दतिवित्रकलापे
कनकमयोलसदनुपमनैजभवनशुकमधुरालापे
श्रीकरविभवशिश्वया समेतश्रोते माणिक्यसौधे
श्रीकामहर हर हरेति गीतं प्राकाररक्षणं कुर्वन्तु ॥

1. Accha Telugu means, the language exclusive of Sanskrit Tatsama words.

Printed

1. Arsha Press 1898, Vizagapatam.
 2. Chintamani Press 1900
 3. Vavilla, 1910
2. A. S. P. P. Vol. 3, Page 311.
3. A. S. P. P. Vol. 3, Page 312.

(4) Mallapurāṇamu—This is the only work in Telugu Literature on the art of wrestling or Mallayuddha. It is in four cantos, and gives the descriptions of thirty-two kinds of Vignānās.¹ It is dedicated to one Birudu Kuppāl Malla, a famous wrestler living in Gandharvakōṭa,² and patronised by Muddu Vaduka Nātha. The author also uses the word Jetṭi with regard to the patron's father's brother as Alagādri Jetṭi which shows that they are Telugu wrestlers domiciled in the Tamilnad. (p. 309-10, Descriptive Catalogue of MSS. Government Oriental Library Madras,

(5) Br̥hannāyikā Dandakamu :—This Dandaka by Venkanna is written in honour of his patron Raghu-nātha. This reveals the command which the author possessed in Sanskrit and Telugu. It is addressed to Goddess Br̥hadāmbika worshipped at Pudukkotta. Venkanna used his title “Uddanda Kavi” in this work. (D. C. of Telugu MSS. Vol. III. Yakṣagāna and Dandaka, No. 1992-Unprinted).

(6) Tondamān Vamśāvali:—By far the most important work of Venkanna from a historical point of view is the above work. This is Sīsa Mālika an 373 lines. It traces the history of Pudukkotta kings from twenty generations and gives all the necessary details. The author in a truly historical manner gives all the details without the stock phrases and as such it is a valuable source of information. (A. S. P. P. Vol. II 1914 Pages 304-17.)

1. Vignana is used by both Chālukya Someśwara in his Mānasollāsa and Kelādi Basavarāja in śivatattvaratnākara.

2. This is Twentytwo miles from Pudukkotta.

This gives complete history of the Tondamāns till Rāya Raghunātha (1769-1789) and this is continued by his son Sāmbāśiva Kavi till Raghunātha Tondamān, from 1825-1839.

SĀMBAŚIVA KAVI

Besides the continuation of the Vamśāvalī¹ Sāmbāśiva. Kavi wrote two other works Bilhaṇiyamu.² Candrānanadandakamu. The former is a Prabahdha in two parts, and relates to the amorous story of the Poet Bilhaṇa with Yāmini Pūrṇatilaka, daughter of Madanābhīrāma. He was patronised by Raghunātha Tondamān (1825-1839) and also by karnu his son Rāmachandra. He gives the title of His Excellency conferred by the East India Company on Raghunātha Tondamān.

CHIDAMBARA VIDVATKAVI

Candrānanadandākamu³.—This member is the last scion of the family, who wrote the another Chandrānanadandākamu in praise of Rāmacandra Tonḍamān who ruled from 1844-86. His grandson Lakshmayya was living in a village near Pudukkotta in 1914. (unprinted No. 65 A. S. P. P. Catalogue)

SESHAYYA

He is one of the court poets of Vijaya Raghunātha Tonḍamān (1730-1769). He wrote the Vijaya Raghunātha Śataka⁴ in Sīsa metre praising his patron. This Śataka which is unprinted gives many historical details not available elsewhere.

¹ This is in 342 lines of Sīsa metre (Vide Telugu Academy Journal Vol. VI (1917) Pages 198-212.

² A. S. P. P. Vol. 3. Page 312.

³ No. 55, A. S. P. P

⁴ A. S. P. P. Vol. III Page.

SURYAŚEKHĀRAKAVI

This poet wrote a Śataka and many a stray verse, on Raghunātha Tonḍamān (1769-89) and they are only available in Anthologies in Telugu.

MANNARAYYA

The above poet translated Rasamanjari of Bhānukavi into Telugu and dedicated to Vijaya Raghunātha Tonḍamān who ruled Pudukkotta from 1787-1807. He is a Vaishnavite. He belongs to Bhāradwājagōtra. He is popularly known as Mannā-rayya but really Nārāyaṇayya son of Venkaṭāchārya and grand-son of Appalāchārya. This is a complete translation of Rasamanjari in four cantos. The above book is unprinted and is an important contribution to Telugu Alankara Literature.

Sri Hari Seturamayya, one of the relations of Nudurpati Venkana states (in 1908) that Venkana was granted an extensive land known as "Sarvamanya" by the Pudukkotta rulers. It is this gentleman that has first sent the manuscript copy of Pārvatipariṇayamu to the Editor "Sarvaswati Patrika" (1898-1911) and furnished the necessary information regarding Venkana kavi. He had read an article relating to Southern School of Telugu Literature under the title of "(Choladeśāndhra-prabalyamu) (Influence of Andhras in the Chola Country in the annual session of the Telugu Academy held at Madura (South) in 1917, under the Patronage of the late lamented Diwan Bahadur V. Ramabhadra Naidu Garu B. A., zamindar of Doddappanayakanur, in Tirumangalam Taluk of Madura Dist. He is a descendent of Samukham Venkata Krishnappa Naidu authors of Ahalyasankrandanamu and a protege of Vijaya Ranga chokkanātha of Madura (1704-1732).

My thanks are due to Sri. T. Chandrasekharan, M. A., L. T., Curator of the Government Oriental Manuscripts Library, Madras, and the General Secretary of the Madras Government publications for having given me the opportunity of editing the work in the Madras Government Oriental Series I thank the authorities of the University of Madras for having graciously granted me permission to edit the work on behalf of the Government.

Oriental Research
Institute,
University of Madras,
Republic Day
Madras, 26.1.1950 } N. VENKATA RAO, M.A.,
Head of the Telugu
Department,

BIBLIOGRAPHY

1. Journals of the Telugu Academy, Volumes 2, 3, 4, 5, 6, (1913-1918). (A.S.P.P.)
2. Descriptive Catalogue, 2nd Part (1931). (A.S.P.P.).
3. Art of War in Ancient India - Chakravarthy. (1941)
4. War in Ancient India - Prof. V.R.R. Dikshitar. (1944)
5. Annual Number of Andhra Patrika, Madras, 1923.
6. A Manual of the Pudukkotta state, 1921.
7. Manasollasa of Chalukya Someswara - Gaekwad Oriental Series. No. 28
8. Saraswati Series - Parvatiarinayamu. (1908)
9. Sivatattvaratnakara of Basavaraja - B. G. Paul & Co. (1927)
10. Telugu-English Dictionary, C.P. Brown; 1852.

APPENDIX I.

In a conversation between Jamadagni and Śukrācārya, the following information is found about swords in Śukranīti.¹

Gom. Coll. Librarian, P.O. Madras

असिरेव परं शक्ते स्वहस्ते नित्यशोऽक्षयम् ।
अमोघाकारसदृशं सर्वशस्तु क्षयमदम् ॥
उत्ताने वाथ कुञ्जे वा वले साचीगतेऽपि वा ।
संविष्टे चोपविष्टे च खड्ग एव परायणम् ॥
संकटे च विषमे गिरिदुर्गे निम्नर्गतसिकतास्थगिते वा ।
कण्टकद्रुमवृतेऽपि च देशे खड्ग एव शरणं जमदमे ॥
क्षितौ रथे वाजिनि कुञ्जे वा गृहे द्रुये नागके प्रमादे ।
सर्वत सर्वस्य च भागवन्द्र परायणं स्यादसिरेव नित्यम् ॥
धनुरिह शरपातादेव वै हन्ति शत्रून्
दहति रिपुसमूहं वाजिवहिर्जिवेन ।
सुभट्करणतस्तु क्षिप्रमध्यासमात्रे
शमयति रिपुसेनां पातयोगेन खड्गः ॥
मतङ्गजस्थो रथवाजिगो वा शरक्षये शश्वगणक्षये-च ।
समस्थितो वा विषमस्थितो वा नरोऽसिना मर्दयतीह सर्वान् ॥

1. Vide article in Telugu on Upavēdamulu-Grandha sūchika-by Sri M. Ramakrishna Kavi Garu M. A. (Annual Number of Andhra Patrika 1923).

APPENDIX II.

मानसोल्लासे

ततः खङ्गविनोदेन रंजयेत् प्रेक्षकान् भृशम् ।
 क्षुरिकोक्तप्रमाणेन गणयेत् खङ्गमुत्तमम् ॥५४॥
 पञ्चाशताङ्गुलैश्चेष्टः पञ्चत्रिं [विं] शतिकोऽवरः ।
 अनयोर्मध्यमानेन मध्यमः परिकीर्त्यते ॥५५॥
 अव्रणः पोगरोपेतस्तिर्यभेदविवर्जितः ।
 ब्रणयुक्तोऽपि निर्दिश्चो विल्वकुंजरकुण्डलैः ॥५६॥
 वर्धमानध्वजच्छत्रस्तिकैश्च व्रौः शुभः ।
 मानहीनो विभिन्नश्च कुठितो ध्वनिवर्जितः ॥५७॥
 नेत्रचित्तविरोधी च र्जनीयो दुरासदः ।
 असिर्मरकतस्यामः पोगरैः परिवर्जितः ॥५८॥
 बाणबाहुवनच्छेदी बाणाय शार्ङ्गिणा धृतः ।
 कृपणः शाद्वलस्यामस्तनुवदीर्थपोगरः ॥५९॥
 अच्छेद्यो रोहिणीवाहः पौलस्त्येन धृतः पुरा ।
 कुटिलैः पोगरैर्युक्तो वरः केसरसन्निभैः ॥६०॥
 मत्कुणः करवालोऽयं लोहवर्णो न वर्ण्यते ।
 गोजिहापलवप्रस्त्वः पोगरो यत्र दृश्यते ॥६१॥
 असिर्निरवहो नाम द्विषच्छेदकरः शुभः ।
 तरुणीकेशसंकाशः सूक्ष्मपाण्डुरपोगरः ॥६२॥
 भद्रांगः करवालोऽयं भद्रकालीकरस्थितः ।
 राजजम्बूफलस्यामो वकपाण्डुरपोरः ॥६३॥
 स्निधच्छायवपुः खङ्गः करवालोऽभियीयते ।
 असिः प्रत्यग्रजीमूतशकलस्यामलच्छविः ॥६४॥
 पाठीनवकूसमाकारपोगरोऽयं सुवाणकः ।
 केलिचंद्रकरंकाशौः पोगरैर्निविडैः श्रितः ॥६५॥
 कच्छेष्टक इति स्यातः खङ्गः खङ्गभृतां वरः ।
 तमालव्यालरोलम्बनिकुरुम्बसमच्छविः ॥६६॥

कौशेयकः समाख्यातः पुरुषाकारपोगरः ।
 एरण्डबीजसंकाशपोगरस्तारपट्टकः ॥६७॥
 रामारोमावलिश्यामो न नमेनामितोऽप्यसिः ।
 नववारिधरश्यामः पिंगाकुंचितपोगरः ॥६८॥
 खङ्गः षटालको नाम विषवज्रभयापहः ।
 स्वर्णचञ्चूनिभैः सूक्ष्मैः पोगरैः स्वर्णपंजरः ॥६९॥
 मुक्ताचूर्णिसमांकारैः स्वातस्तितिरवज्रकः ।
 पोगरैः कज्जलप्रवैः खङ्गः स्याकालवज्रकः ॥७०॥
 वियच्छायावपुः सारः स्वल्पपाण्डुरपोगरः ।
 सरोजिनीच्छदच्छायः कौंगिः खङ्गोऽभियीयते ॥७१॥
 कदलीश्वरला वापि यस्मिन् दृश्यान्तरान्तरा ।
 वर्णपोगरभेदेन खङ्गजातिर्निरूपिता ॥७२॥

(पश्मोऽध्यायः)

[Somēsvara's Mānasollāsa, Gaekwad Oriental Series,
Ādhyaya IV (Slokas 44-72)]

APPENDIX III

शिवतत्त्वरत्नाकरे

प्रमाणदोषेरेवाश्च जातिं देशांश्च देवताः ।
 ज्ञात्वैव खङ्गमादद्यादायुस्सौभाग्यवृद्धये ॥१॥
 पञ्चाशादंगुलं श्रेष्ठं चत्वारिंशत्तम भयमम् ।
 षट्त्रिंशद्द्विः कनिष्ठं स्यात् स्वांगुष्ठोदरनामकम् ॥२॥
 स्फुटिं पिटकं विद्वं भग्नेरेवं त्वचोद्भृतम् ।
 जलमार्गं जलद्रावि सिंहलं वकधारिणम् ॥३॥
 इति दोषास्समाख्याताः फलं तेषां कमाद् ब्रुवे ।
 स्फुटितेन भवेन्मृत्युः पिटको गोत्रधातकः ॥४॥
 विद्वाहारिद्यमासोति भग्नात्कीर्तिर्विनश्यति ।
 जलमार्गाद् भवेद्वंगो जलद्रावी भयावहः ॥५॥
 सिंहले कुष्ठदारिद्यं वकधारो द्युतिं हरेत् ।
 प्राकारशंखचक्राणि तोरणं चामरं ध्वजम् ॥६॥
 मंस्यकूर्मादिमालांकं शोभनं खङ्गमीदृशम् ॥
 लिंगं सपीठं दृश्येत यस्मिन् खङ्गे सुनिर्मिले ॥७॥

तं सङ्गं धारयेद्राजा आयुरारोग्यकारकम् ।
 (प्राकारो दृश्यते यत् गरुडश्च सुनिर्मलः ॥८॥)
 तं सङ्गं धारयेद्राजा विषवज्रभयापहम् ।)
 हंससारसभेसुण्डचक्रवाककपिंजलाः ॥९॥
 दृश्यथते यस्य सङ्गे तु तस्य श्रीर्विजयो भवेत् ।
 एरं उद्बीजसच्छायः पिशाचलिपिसंनिमः ॥१०॥
 केतकीफलसंकाशशुभ्राकार ईदृशः ।
 तस्मीकेशसंकाशं प्राकारैदृश्यसूक्ष्मकैः ॥११॥
 पंजरं नाम तलोहं जांगले-तु समुद्भवम् ।
 लिंगं सपीठं दृश्यते प्राकारो दृश्यसूक्ष्मकः ॥१२॥
 स्थूलदीर्घश्च मध्ये तु बहुवर्णतिलांशकैः ।
 अनुपदेशजं लोहं सुकृष्णं कृष्णपंजरम् ॥१३॥
 प्राकारैः कुण्डलाकैर्यद्वा खण्डेन्दुसन्निभैः ।
 हलकोदंडसंकाशैर्लोहं सादरणोद्भवम् ॥१४॥
 प्राकारैर्वर्तुलैर्दीर्घैः प्रियं गुच्छाययान्वितैः ।
 सुवर्णपंजरं नाम लोहं कालिंगसंभवम् ॥१५॥
 भुजंगगतिसंकाशैस्तैलविन्दुसमन्वितैः ।
 प्राकारैदृश्यते यतु लोहं कांभोजसंभवम् ॥१६॥
 प्राकारैर्नीलवैर्णीश्च दीर्घसूक्ष्ममनोहरैः ।
 नीरसारं तु तलोहं नि नीलपर्वतसंभवम् ॥१७॥
 तैलविन्दुसमाकारैर्लक्ष्मंडलसन्निभैः ।
 कृष्णसारं तु तलोहं धूर्जरेषु समुद्भवम् ॥१८॥
 सुपांडुरैस्तु सुस्तिन्धैः प्राकारैस्तसूक्ष्मदीर्घैः ।
 श्वेतसारं तु तलोहं महाराष्ट्रसमुद्भवम् ॥१९॥
 प्राकारैर्वर्तुलैः सूक्ष्मैः पाण्डुच्छायैसुनिर्मलैः ।
 मेदिकं नाम तलोहं कर्णाटेषु समुद्भवम् ॥२०॥

पंचमकलोले नवमस्तरंगः ।

(Sivatattvaratnākara of Basavarāja.

V Kallola IX-Tarañga (Silokas 21-61.)

Govt. Oriental MSS. Library,
Triplicane P.O., Madras

३१८

भृद्गलक्ष्मणैर्मूणैः ॥

तेनुगु भाष्मलो शास्त्रीय ग्रंथमुलु प्रत्येक वाङ्गृय
 शाखा गोपीनाथपद्मदग्नि विलवगलवि. कानि निस्तु मेयन्नैव उक्तु
 मुलुकु पराण्यैप्त्वेन परित्तीलन लेदु. क्षाक्षा संबंधमुलै न ग्रंथमु
 लनीयु, नसीगा, चक्षुगा, परिष्टुतमुलै, मुद्रितमुलै. वायैप्ति
 नंदिनगानि, त्रिलिपिराण्यांग संपन्नमुगा वेलसिन तेनुगु नापीत्य
 स्वरूपमु त्तेच तेलमुकामु. काव्यलम्भामुलुनु, क्षितित्तुलुनु,
 क्षितित्तुलुनु वेलादिकामु. इट्टिपरिष्टिलो मुदरामु राष्ट्रीय
 प्रभुत्यमुवारु, देशभाष्मलोनि प्राचीन ग्रंथमु लच्चुक्षादिं
 चुलकु दलपेट्टुलयु नंदमु भृगुमुगा, संर्गीतमु, वैद्यमु,
 ज्ञानीमु वेदांतमु चरित्रमुन्नु शास्त्रीय ग्रंथमुलकु
 श्रावान्यै मेयसंगुलयु मिक्तुलिगा भाषाभीमानुलंदण्णुनु प्रशं
 सिंपदग्निनदि. क्षप्रतालिकलो तेनुगु भाष्मलो वेलुवडिन शास्त्रीय
 ग्रंथमुललो नी भृद्गलक्ष्मणैर्मूणै येकत्ति.

— ग्रंथप्रश्नस्ति. —

क्षग्रंथमु वेदुनुबट्टै यादि क्षत्तुलनु वानिस्वरूपमुलु
 विवरिंचुनदि यनि तेलिमुचुनेयन्नु दि. तेनुगुलो निंत्तुवउक्तु प्रत्येक
 क्षमुगा भृद्गलमुलुन्नादिन पद्यरूपग्रंथमुलेदु. मुक्तियेक विक्षेप
 मेयनगा नी ग्रंथमु दक्षिणादेशमुन वृद्धुक्षेट्टलो वृद्धीनदि.
 क्षाट्टै शास्त्रीय ग्रंथमुगाने गाक, दक्षिणांद्रनारस्वतमुनकु
 संबंधिंचिन ग्रंथमुगा निविष्टित्तमुकामुदग्निनदि.

— గ్రంథస్వరూపము. —

దీని మాతృక యొక్క ప్రాతప్రతి మాత్రమే లభించినది. అది డి. 2667 సంఖ్యగా మదరాసు ప్రాచ్యలిఫత పుస్తక భాండాగారముననున్నది. ఆ ప్రతి వివరములివి.

“కాగితము నెం. డి. 2667 (పొడవు 13½) వెడల్పు 8½) పుటలు 19 పుటకు 26 పంక్తులు. ప్రాత చక్కగానేయున్నది. కాని తప్పులుగలవు. పద్యపాదములలో నచ్చుటచ్చుట లోపములుగలవు. ప్రతి సమగ్రముగ నున్నది. ఒక్క ప్రతిమాత్రమేగలదు.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు (కాకినాడ) పుస్తక భాండాగారమున 95 సంఖ్యగా కత్తులలక్షణము తెలువు చిన్న పుస్తకముఁగలదు. కాని యది యాగ్రంథముననుసరించి వచనములో ప్రాయిబడినది. అదిషైన సమగ్రముగాదు.

ఈ గ్రంథములో 77 పద్యములునొక పెద్దవచనము మఱియొక చిన్నవచనమును గలవు. మొత్తం 79. పీనిలో 1 చంపకము, 1 ఉత్పలము 15 కందములు 14 గీతములు 46 సీసపద్యములుగలవు. లభించిన ప్రతి యొకటియే యగుటచేతను, సాంకేతిక పదజాలము విశేషముగ నుండుట చేతను, గ్రంథ విషయములోపింపకుండ స్వీల్సపరణములుచేసి యథా మాతృకముగ నిది ముద్రింపబడినది.

— గ్రంథక్రం కాలము —

దీనిని రచియించిన కవి నవనపు. నల్లపిచ్చయ్య. కుమారుడు. ఈతనికులగోప్రములు తెలియరాలేదు. కాని యాతడు ఖడ్డములను గూర్చి పూర్తిగా తెలిసిన యాక్రింది వ్యక్తులనే శేర్కూనుటచేత, సీతడును నా విశ్వకర్మ శాఖకు సంబంధించిన వాడని గ్రహింపవచ్చును.

1. తిరుమలచిదంబరుడు - ఇతడువిశ్వకర్మను మించిన ప్రష్టగలవాడు.
2. చిగిలి లమ్మోరాముడు - సకలభద్రముల క్రమమునెఱిగినవాడు
3. శెంకినుచూలు - పనివారలందతలో పండితుడు
4. ఆమకుళాయి - ఖడ్డపరీక్షయంము నిప్పుటాడు
5. సుభాభుకుడు - పైలక్షణములన్నియు గలవాడు గొప్పవివాడు

నవనపు తనతండ్రి నల్లపిచ్చయ్య రాయరఘునాథరాజుచే సమ్మానితుడనియు, తాను రాయరఘునాథరాయలు, తిరుమలవజీరుడు వారల తనయుండైన విజయరఘునాథరాజును న్యాజయియఁగా నీ కృతి రచించినియు చెప్పుకొన్నాడు. (7-9 పద్యములు) పైవారిలో రాయరఘునాథరాజు, పుదుక్కోటును క్రీ. శ. 1769-89 వఱకును పాలించిన తొండమానురాజు. ఇతడు భాషాపోషకుఁడగు విద్యుత్త్రభువు, ఈతనివెనుక విజయరఘునాథరాజు రాజ్యమునకువచ్చి క్రీ. శ. 1789-1807 వఱకును పాలించెను, కాబట్టి యాకవియు క్రీ. శ. 1780 ప్రాంతమున నున్న వాడని చెప్పవచ్చును.

— గ్రంథవిషయము —

ఈ గ్రంథమున అసితో మొదలుగా ముప్పుదిరెండాయుధములును శేర్కూనుబడినవి, ఆపెనుక వానిలో ముఖ్యమైన ‘ఆసి’ యను ఖడ్డమునకు ప్రత్యేకముగా ‘లక్ష్మీనారాయణ సంవాదము’ అనుగ్రంథమున లక్షణములు చెప్పబడియున్న నవియు, తానుదాని ననుసరించితినియు కవి చెప్పినాడు, కాని యాగ్రంథ మిప్పుడెచ్చుటను గానరాదు, ఆపెనుక సూటనలుబడిమూడు విధములగు నాయుధములను’ వానిలక్షణములు తెలిపియున్నాడు, కవినవీనుఁడగుటచేత నితర భాషాపదములను, సాంకేతిక పదములను వాడియున్నాడు, శిరంగి, సైవు (అరబీపదము) బందరు నూరై, తాన్గ, ఖండామిత్రి అబ్బాసి మొదలగునవి ఉర్దూపక్షములు, ఇవి పారశీకభాషముండి వచ్చినవగుటచేత, భాషాద్వారకులు బ్రాసుద్వా

వారు ఏనీని తమ నిఘంటుపులో (1852 ముద్రణము) నిచ్చియొన్నారు
పైవానిలో “ఫిరంగు” అనునది, యగ్గిషోత్ర సంబంధమగు నాయుధమని
అదిచేతితో నుపయోగింపబడునది కాదని మనకోక యభిప్రాయము
కాని యిదియు కత్తులలో నోకథేదమని ఈ గ్రంథమునుబట్టి, నిఘంటు
పును బట్టి తెలియచున్నది. ఖండా పదము తెలుగుకున్న లపయో
గించిన పదమే.

తెలుగు దేశమున ఖడ్డమున కనేకపర్యాయ పదములున్నను, అసి
పదము వేదకాలమునాటి ప్రాచీనపద్మమైనను, “ఖడ్డతిక్కన” “ఖడ్డ
నారాయణ” మొదలగు చిరుదనామములు ఖడ్డభద్రప్రసిద్ధినే సూచించు
చున్నవి.

నవపు ఈగ్రంథమును ‘అసి’ ప్రబంధము అనిచెప్పి ఖడ్డ
లక్షణశిరోమణి యని దీనికిపేరుపెట్టటయే పై పదవ్యాసిని రూఢిపఱచు
చున్నది.

“వీట్లోంచెము - కూతఫునము” అనునిట్టిది చిన్నగ్రంథమేయ
య్యాను, బహుప్రాచీనమగు ఖడ్డపరిశ్రమకు సంబంధించినది. తెనుగున
శాస్త్రీయగ్రంథ పరంపరకేగాక డష్టికాంధ వాజ్ఞాయమునకు జెందినది
గారున ముద్రణమునకిదయే ప్రథమ ప్రయత్నము. రాబోల్పుముద్రణమున
నింతకన్న విశేషములు తెలుపుటకు పీలుకలుగును. గ్రంథవిషయ
మాంధ్రాదేశమునకే గాక యాఫలభారత వర్షమునకు నాదరణీయ
మగుటచే నాంగ్లేయభాషలో వివులముగా తెలిపితిని. భాషానారస్వత
పరిశోధకులును ధనిక ప్రాజ్ఞలును నీగ్రంథమునాడరించి, యింకను
నిట్టి శాస్త్రీయ గ్రంథములను ప్రకటించుటకు ప్రభుత్వమువారిని ప్రోత్సు
పొంతురుగాత!

నిడుదనోలు వెంకటరావు, ఏమ్. ఏ.,

తెనుగు భాషాశాధ్యాత్ముడు

మదరాసు విశ్వవిద్యాలయము

చెన్నపురి {
26 - 1 - 50}

3.

ఖడ్డలక్షణశిరోమణి

క. శ్రీమద్గార్భభాసుర

సేమాంగు కృపారసాథు నిబిడా పాంగుఁ
వేమరు మది భావింతును
కామితఫలవైకమతిని కై లాసపత్రి.

1

క. శ్రీకరముగ అసిశాస్త్రము

సీకరుణానుసేర్చి నంతనే రచియింతుఁ
లోకులు (మది) మెచ్చుఁగ నా
వారున భారతిని నిలువయ్యమహేశా.

2

క. ఇష్టులుమెచ్చుఁగ సీకృతి

స్వప్తమువెలయింపు మిపుడు పరిపూర్ణుడైవై
కుషును గుల్మము మఱయును
కప్పములను జగతితెచ్చు కై లాసపత్రి.

3

క. భువనముల కీర్తివెలయుఁగ

భవదర్థము నీయసిప్రబంధమొనర్మున్
జివమున సనురక్షింపుము
కవిసన్ముతచెలయు నీపె కై లాసపత్రి.

4

క. అవివేకులైన వారికి

కవితావిభవం బవిష్టుగతిదయజేసే
సవరణానీదేగావున
భవదంఘుఁలు గొలిచి నిఘ్నపతి భజియింతుఁ.

5

వ. ఇట్లు యిష్ట దేవతా ప్రార్థనంబు జేసి,

గీ. రాయశ్రీరఘునాథతిర్మల వజీర
దత్తనయ విజయరఘునాథ (ధరణి) పతులు
అమితమతి యూజ్ఫునుతి గస్సునమనయాఖ్యా
(డయిన నీ) ఖడ్లకృతిషిల్యు నవసరమున.

సీ. విశ్వకర్మను ఏంచు వెలయు తిరుమలచి
దంబరుడను నట్టి ధార్మికుండు
సకలభద్రములైల సరవిగా తెలిసిన
చిగిలి లక్ష్మీరామశీలవరుడు
పనివారికెల్లను పండితుడైనట్టి
శేంకిసుమాలైన చెల్యుడరయు
మేదిని లోపలమొచ్చు పరీక్షైన
ఆమకుశాయినే యందగాడు.

ఇందరెల్లను నిజమని యేర్పరించు
జయముగలవాడు వనిచేతజంగమయ్య
తనయుడన సుబ్భు భక్తుడొనరపలుక
నాయధమ్ములు గల లక్షణములు డెలిసి.

సీ. శ్రీరాయరఘునాథ ధారుణేంద్రుడు మొచ్చ
నయగుణాంద్రుడు నల్ల పిచ్చ
రాఖ్యావీరునివుత్రు రసికశిరోమణి
సవనపుథిర సద్గ్యినయచదిత
పనివారు పలుకంగా గని ఖడ్లమణిం
బిదియెల్ల పద్యసాహిత్యరీతి
విపరించిపలికితి కపివరుల్ రణశుద్ధ
వీరులు మొచ్చగా వినుతశీల

గీ. సకలసౌభాగ్యసంతాన సాంద్రుండగుచు
ప్రబల విఖ్యాతకులపయోరాశి చంద్రు
డగుచు కై లాసపతి కృపకథికలీల
ధరణి విలసిల్లు నాచంద్రతారకముగ.

గీ. ఇట్లుల దీవించి కవివరు లెల్ల పొగడ
సరస్వతేనట్టి ఖడ్లమణశిరోమ
ణియను నీకృతికై లాసనిటలనయను
విపులకరుణను వివరింతు వినయవరుడు.

సీ. వారథి నీరెల్లనోధులనెత్తి యూ
చీమతాపానంబు జేసినట్టు
మదమేనుగను జీరి గదిమిదగ్గిర జేట్చు
పట్టనిల్పినరీతి ప్రబలభద్ర
జాతి గుణములనెల్ల చాల విచారించి
తెలిపితి కృతిగాను తెలిసినంత
సుకవులెల్లను మదిజూచి తప్పులదిద్ద
వలయును జనులెల్ల వారభువిని.

శే. మరియు జాతులు కలవింక నరసిజాచి
తెలివిపరుడైన ఘనమతి తెలిసికొనును
హృదయ మందలి తనభక్తుడైంచి
పరములిచ్చిన కై లాసపతి కరుణను.

క. కవులార! మాకు నెప్పుడు
భువిలోభక్తుడని సన్ను పుత్రునిరీతిఁ
సవరుణగా నెంచి ధరణి
దివిశేంద్రులు దీనితప్ప దిద్దుడు దయతోఁ.

వ. అందంబగు నీ ప్రబంధంబు ముందుముందుగా యిందుశరీరజటా
జూటునానటధ్వనిరంగధ భంగ భంగికార సమత్తుంగ సంఘూతజాంఖీ

కారనిబిడధాటీ సముద్రాసములకు శ్రీరామచరంద్రకరుణారస విభాగుల విభూవధూటీ విలాసంబుల పూర్వంబున హండిహార బ్రిహస్పతి దులకు నిఖలసురాసుర మానవలోకంబులకై విశ్వకర్మాచే లక్ష్మణ శాస్త్రి విరాజతంబులుగా నిర్దైతంబులుగు అసి, మునుల, ముద్దర, కోహాణ, కణయ, కంపిణి, శిల్పి, భల్లతక, భిండిపాల, కరవాల, కుంతల, కోదండ, కతారి, తోమర, పరశు, త్రికూల, వజ్రముషి, గద, అప్రది, అంగల, అంతక, వంకిణి, చక్ర, సబళ, తఱి, ఇనుప కోల, శలకటీ, పట్టశ, ప్రకూర్ము, నథిర, మయ్యార్దండనారసంబు మొదలయిన ద్వారితింశాయధంబులందలి అశ్వత్తమంజైన అసి యను యాయధంబునకు లక్ష్మీనారాయణసంవాదమనే గ్రింధ మందలి చెప్పంబడిన, ప్రకారంబుగా లక్ష్మణంబులను అభిధానంబు లను గుర్తాగుణంబులను విస్తరించి తెనుగున తేటపఱచడ. అది యెట్లనిన. హాస్తంబుల్, హకరంబుల్, జవబుల్, మక్కల్, వాజలల్ కిరై మానిఫిరంగు, తురాఫిరంగు, యొక్కోల్ ఫిరంగు, నోర్మ్యాఫిరంగు, కుమ్మిఫిరంగు, పూర్తికాల్ సైఫ్, నుక్కుసైఫ్, మకరబ్బైసైఫ్, రుకమిసైఫ్, యిసుపాత్తిసైఫ్, మశయవార్షిసైఫ్, పులాంధసైఫ్, జిఝ్యాసైఫ్, పుత్రకసైఫ్, కుమ్మిసైఫ్, యిసుపాత్తు, చాందుబందర్, గోవాబందర్, మహామద్ బందర్, బెల్ బందర్, నాట్ బందర్, ఆరాబందర్, ఫార్మిసుబందర్, జ్ఞాబందర్, పూత్రుకేసిబందర్, యెనాబందర్, మహామద్వందర్, బందరలయిమాని మోనాథిబందర్, తినాథిబందర్, వుర్జేబం, పాముబందరు, డ్యూలుబందరు, బత్తాలిబందర్, కాయ్ తేబందర్, ఇంగ్లీషుబందర్, యిందుస్తాసిసురై, మారాపాసురై. భుజకాసురై, రాజాపాసురై, కంచకాసురై, పప్పాపాసురై, అంబబాగీసురై, వాసికునిసురై, సాదాలాగుబురాల్ సురై సుదాచౌలాసురై. కల్కత్తాసురై, కత్తాసుకాసురై, సిద్దోట్లుకాసురై, సురతానిశాయిసురై, కలియకెరాట్ సురై, బండవాక్తాశాగా, ప్యహంత్యాగా, అంబర్త్యాగా, రఘుత్యాగా, గుజరాత్

త్యాగా, బంద్యుశిత్యాగా, హిరాకిత్యాగా, వరకుసిల్ త్యాగా, అశ్వాత్యాగా, జపోత్తాత్యాగా, మత్తాత్యాగా, బగోరిత్యాగా, లపులారిత్యాగా, అపరంగజపిత్యాగా, నిరవిత్యాగా, బువాఎత్యాగా, అష్జ్ఞాత్యాగా, హావలత్యాగా జికరత్యాగా, దేపగదిచాండాత్యాగా, బంగాళిత్యాగా, పట్టాత్యాగస, ప్రైదరాబాద్త్యాగా, మనుధాభాత్యాగా, సహజాపూర్కత్యాగా సేంచాత్యాగా, సిధ్యోటుత్యాగా, కచ్చనాత్యాగా, డాల్ మన్ కాన్ త్యాగా, చెంగమాత్యాగా, ఆలంగిరిత్యాగా, బాదశాసురత్తాక, శికండర్ పస్తాదిమిసార్ సుమాహిర్, మహమందబాసి, విలాడి అబ్బసి, బురాతిసావి అబ్బసి, సాలువాల, ఖాండా, దుందుమాయెస్, మొదసు, మంశ్రి, మకరబ్బురా, జబ్బురుదా, మక్కె బురుదా, హలబ్బురుదా, తురాగురుదా, మక్కెగురుదా, డ్యూస్యూర్యోగురుదా, రుంమ గురుదా, గుజరాగురుదా, ఆండబాదిగెరుదా, బాందూగురుదా, గోసాగురుదా, తుంకహారుదురుదా, జేల్ గురుదా, నాల్ గురుదా, ఆరాగురుదా, ఆలయమానిగురుదా, ప్రాంసుగురుదా, జిష్టాగురుదా, ప్రత్యక్షనగురుదా యైకనాథి మహమృద్ గురుదా, బందరు అవేమానిగురుదా, నోనాంబిగురుదా. తికాథిగురుదా, ప్యులాండగురుదా. పాముగురుదా, కాండల్ గురుదా, బత్తావిగురుదా, కామల్ గురుదా, ఇంగ్లీషుగురుదా, పాముగురుదా, యైకల్ గురుదా, ఇపి మొదలైన జాతులక్కెలునున్న, కొత్తది, పాతది, నిడివియు, వెడలుపు, చాయుధార, పెనకయు, చూర్చియు, జెడియు, డిస్టోర్మ్యాలు, ముద్రలు పక్కలు, చాయలు, దూసుమగశంబు, కంగు, ఆబల్, బిహారత్యాబల్ దురోగి ఇచువంటి గుణంబు లెయ్యవి యవి వణికంచెద నవియెయ్యవి యనిన

ఉ, పాతది కొత్తది నిడివి పక్కలు చూడియుకాడి కాండలుకో.

ఖ్యాతియు వాయుదాల్ పెనక గీతలు ముద్రలు పాము నోరయుచూతులు దూసు నీందుగశ చాయలు కప్పలు శ్యాబలున్న బ్రాతదు రోగియు లఫుపు కంజిదు జహ్నాదునియా, 14

క. హాస్తములు వేలునాలుగు
విస్తీర్ణము మధ్యదృగ్గి బీజము ముద్రన్
సిస్తుగు పూజలు సేయను
సుస్థిరమై రాజ్యమేలు సుగుణాకరుఁడై.

క. ధనుషును గడుసును వజ్రము
అనువుగు దోర్యాలు యయము హాయమును హేమం
బును కల్పితకలశండను
ఘున వైరుల కివియు నుత్తి కై లాసపటీ.

క. మేతాచోసం బోలును
సేలను దిగ్వైచి పైన నిబిడీశర్మమై
వేలకు కత్తులు వేర్చిన
దేలియు పైనుండు కొండదీపమురీతి.

క. మొఱువడిగల సాసంబుల్
సురదేవువి యాయుధంబు జోకుధనుండు
ధరలో దౌరక దప్పుర్వము
మఱి దౌరికిన చక్రవర్తి మహిమలు పొందు.

సీ. గడుసును వాయుదాల్ కడవెళ్ళు [రొకరీతి]
లాగనుపట్టు దోర్యాలు మూడు
శసగె కాళ్ళకు సమం బింపైన దుగ్గంబు
లపకాయ రీతినుండు పంక
పొడుగైదు జానులు పొల్లక వెనకయు
పెడలుపు మూడువే శ్లూడు నలుపు
చంద్రవంకలుచేంద్రి సన్నిఖిందులుపైని
యుంచి ముందిరలుండు మించేనేని

శే. కత్తి బట్టిన చేతంబు గతిని వెలయు
దావు నిరవంపు త్యాగఁడై దనకు చూరి

వంపు వచ్చును బిగువుతో వంచి జూడ
జాతి మకరంబు లీరీతి సరవినుండు.

19.

గీ. శసగె ముద్రయు పల్లమై యింపుమించి
రెండు నోర్యము లుండును రెండువేట్లు
వెడదచాయ చిట్టముద విత్సురీతి
వినుము నజ్జుతిమకరంబు విధము కొదువ.

20.

సీ. పెనక దగ్గర నొక పిల్లలొరయునుండు
చెర్యుడు నొక పెద్ద నోర్యమచట
చిట్టముదంబిగింజల దాను దుగ్గంబు
కొలది వొంపులు భేలి కొనును మకిం
కోరి హలపు జాతిగుణములు చూడంగ
పిన్ననోరయు వొంపు పెంకకిందు
నడుమొక్క నాభ్యండు పొడుగు విస్తోర్మమై
కడురమ్యమాను యూక తీఁ జూడ

21.

శే. తక్కుగుణమైల రెంటికి తథ్యముగను
నుండు మకరంబు రీతిని నుర్మలాన
జాతివర్ధము లవిజూచి సరవిగాను
యేర్పుదింతుడు ఘను లవియెదను డెలిసి.

సీ. గురుదాల విద్రియు కొలువ నాలుగు జాస్తు
పెనక వంపులు కల్గివెలయుచూసు
నలికిడి పాముతో కలరీతి పెనకయు
నతిగాత్రములుగాఁగ నమదియుండు
యేజాతి కత్తైన ఆజాతి గురుదాలు
కలిగుండు మిక్కిలి కండమెండు
కిరయి మానఫిరంగు సరిఖోణ వెల్ రీతి
పెడలుపు వెలయును గడుసుమించి

Govt. Oriental MSS. Library,
Triplicane P.O., Madras

తే. పెనక చిటికెన వే ల్లావుదనరి కాటు
పెనకచూచిన మూడుండు వెలయునైదు
జాన్నుదుగ్గాలు సన్నమై చనును నిషిచి
వక్క సంబెట మకరంబి వాటిద్రాల.

సీ. నోర్ధ్యముండదు పెనకయు తోరమగును
నిషిచి చిరుధూను రెండువేళ్లడరు వెడద
చప్పుబైనట్టి పక్కతురాఫిరంగు
చొక్కపై మొగ్గ లేతరంగు సేది ముద్ర.

క. చూది(ని)దగ్గిర ఫేతిని
మించినపెనుపెంప్పు జాడ మిత్తమైయుండుఁ
తీర్కో మక్కే జానిని
కోరు జినచ్చి ఫిరంగు గుణమ్మల్లతగ్గు.

సీ. పురుతకాల్ సైపునిక్ పొందు నాలవ జాన్ను
పొడవుతో కూడుక పొలువు సూరు
యాజాతికెల్లను యిరువంకవాయిదాల్
వెడలుపు మూడుకాల్ వేళ్లనమరు
నెడిపించుటలు కమ్మిపటుగాత్ర మందమై
దుగ్గము యొకరీతీ నోచుచుండు
దోరయమై దుండుదుత్తు దీని దినితో
నందులోపల ముద్ర లదియు వినుము

తే. బిందుకోణము బిందువు పేర్చిపైని
శిథిర ముంచిన రితిగా చెలగుచుండు
కరమునిండు వొప్పు గడుసుగా జూపట్టు
బడుగునుండియు కోసదాక సరయు గుణము;

22

23

24

25

సీ. నిషిచి నాగ్గరజాన్ను వెడలుపు నాగ్గవే
శ్లోమరియండీ క త్రియందముగను
పేరాముదముగింజ దారి నీమగుళంబు
కడవేళ్లల్యాగనుఁ గదసిపట్టు
నిండువంపువరిచు సెనసి మక్కాముద్ర
సరివంచు మక్కాయి సైపునండు
మకరంబిపై పున మహినిదోర్ధ్యములాగ
కొదవెంత మకరంబి గుణములుండు

తే. రుంటుసైఫందు గుణములురూథి వినుము
పోలుచు దుంతని నోరయ ముద్రపైని
దొండ ఆముదగింజబోల్ దుగ్గశమింక
పుచుతకాల్సైపు గుణములు పొందియుండు,

25

సీ. అసుపాతు సైపొందు యంచనాలుగు నర
జానులు సమరుండు చక్కగాను
వెడలుపు రెంచున్నరవేళ్లండు యాన్నలు
రితిని మగళంబు జాతినలుపు
గడుసుగానుండదు కడవేళ్లసౌనయుండు
దుతైడు అడుగున నోర్ధ్యముండు
పురుతకాల్సైపు పొందినముద్రయుఁ
గలిగుండు దీనికి కంతమందు

తే. మణియు వారిసైపు నాలుగు నరజాన్ను
నిషిచియుండును యా క త్రిసీరుతెలుపు
మూడుకాల్ వేళ్లపట్టున మొనయు వెడద
లేదు నోర్ధ్యము సలముద్ర లించుకైన.

26

సీ. దోరయములలోన పారు మామూల్ రీతి
వంకరపై మొగ్గ వాలుముద్ర
ఇంకను తురాసైపు లింపైన గుణములు
రుమ్మిసైపుల సద్గుణమ్ములుండు
బంతాయిసైపున పరగు నాలుగునర
జానులు నిడివియు పూనియుండు
వంపున నొకవంక వహితంపు దుగ్గశము
బందరుగతి వీరు నందముగను

టే. కనకదుంతతినోర్ధ్వంబు ఆలిగి పెడద
వేలురీతిని మెఱయును పెకనదియు
ముద్రలుండదు దీనికి మొనసిజూడ
నివియె యూక తీగుణముల నెంచి జూడ.

సీ. మళ్ళయువాల్ సైపు లమర్మిమెల్లను జూడ
యరనాభి బేలంగు నింపుతోడ
నిడివినాలుగుజాస్తు పెడదరెండరవేళ
కొలతను నివ్వాచు కొమరుపుగుల
కరకవులాందాసైపు క త్రినాలుగుజాస్తు
పెడలుపుమూడు వేళ్లడనుచుండు
యొకపంటియదుగున నొంపును దానిపై
చక్రముదలు మూడు సరవినమరు

టే. కుమిక్కిసైపునకాల్ తక్కుకొలత యిందు
జానులుండు పెడలుపు సరవి వినుము
మూడునరము వేళ్లండు మొనసిచూడు
కొత్తక త్రికి కలిగిన గుణములమరు.

గీ. వహిగనాల్ కాల్ జానుపక్కపోలిక్క
డుంతడైసన్నలోతుగా నోర్ధ్వమొకటి

27

బిందుకోణము ముద్రపై యందునుండు
పెడదరెండువేలి సుసాతు పెలయుకంపు.

29

గీ. అడరియుండు జిఝ్యాసైపు నిడివినాల్లు
జానులొంపును పెడలుపు సరవి రెండు
వేళ్లజానెడు నోర్ధ్వంబు విడువగళము
మత్స్యముద్రయపై చక్ర మమరియుండు.

30

గీ. పురత్కీసైపు బొడుచును పొడుగునాల్లు
జాను పెడద నాలుగువేళ్లు చాలపెలయు
నడుమనాభియు కడషైశ్చదిడ వియగును
వంపువచ్చును త్యాబలవహిదనర్చు.

31

క. ఎక్కులుజాతివి సరిగా
ఒక్కుటియలు కాంఫిరంగుటగుప్పిన రీతో
యెక్కువ కాంధి క త్రియు
నిక్కము కైలాసనాథ నెఱయోధులక్క.

32

సీ. చాందు బందరుసీటు జానులునాలుగు
పెడలుపు మూడు వేళ్లదరు నెలపు
దుగ్గశమామిడింజ వదనుండుకై దువ
పాలుగాగ నుండు బలికిపెనక
వంపులువచ్చును వాయిదాల్ గడుసాను
లాగను పండ్లునోర్ధ్వములు మూడు
చాందుముందిరవిను సరవిగామూడుండు
నోర్ధ్వంబుమీదను తోరముగను

28

గీ. అగసిపున్నాయ్ గేలావబందరు వరయముద్ర
నాలుగర జాను నిడివియు వేళ్లమూడు

వాంపుమాడువేళ్ల వెడలుపు మరియుండు
దోర్చ్యంబు మొరయుచుండు ఛాయ
యూమిదగింజబోల్ వాయుగడను.

శీ. ఈ మహాదృంధరీ సేవంపగుచుండు
కాల్తక్కునాలుగు గలుగుజాస్తు
వెలయువేలువెడద కలమెదల్ నోర్చ్యముల్
రెండు పంకమామిషి విత్తు రీతి దనరు
ఆమిండగింజకు నథికమా దుగ్గంబు
వెడలుపు మూడు వేళ్ల దరియుండు
ఇరువంకవంపులు హితప్పగావంచును
గడుసానులాగను కదిసిపట్టు.

శే. కొన్ని టినిముద్రలుండును కొన్ని టినల
ముద్రలుండదు త్యాగాడై మొనలుదనరు
ఇన్నిగుణములు దీనికి సాఱిగవలయు
లలిత సద్గుణయూఢ కైలాసనాథ.

శీ. బేల్ బండరులరీతి వెడలుపు మూడువే
ళ్ల మాధియు నాల్గుకాల్ల రయు జాస్తు
దోర్చ్యాలురెండును దుగ్గశము రెట్టింపు
నామిదె విత్తుకు సరయుపంక
వాలీక పెలయును యుల్ పెనకచాల
దశముగానుండును థారగడను
పారు పాములరీతి పరగుముద్రలు నాల్గు
బండరునాల్గు జాస్తు నందముగను
మూడువేళ్లను వెడలుపు మూడుదోర్చ్య
ములును సన్నమాచైనకయు పొలుమగాత్ర
మింవంచోను నలుపుసీల్ మొనుపొలీ
ముద్రవంకియూమిదగింజబోల్ దుగ్గశము,

శీ. వెడద సారాబందరుల మూడువేళ్లను
నాలుగు కాల్జాను నరయ్యాడివి
రెండువేల్చైడద్దు యుండును నోర్చ్యంబు
పక్కలు పొల్లుండు బభువు
మారివెనుకను కాటు జోకగామై నుండు
దుగ్గశముల్ గాత్రమై తోచువంపు
అరియ వంచు నికమిండనలయిమాని
గుణంబునిడివి నాల్గుజాస్తునిండివెలయు.

శే. మూకుడు కొనకొన వేళ్లవెడలుపు
ముద్రలేదు నొవ్వుటలు కండుదోరియంబాకటి
మింరు అడుగగాత్రమై కొనసన్నవుజాను
వంపవ్యును దుగ్గశమామిదగింజ హౌచ్చుగడను.

శీ. చక్క అలయుమాణ సిగ్గు పక్కలుపొలీ
నాలుగునరజాస్తు మూడువేళ్ల
వెడలుపు నోర్చ్యము విసీరమై కటి
తలక్రిందుగా తెల్పుతలసిడి
వాయిదాల్ గడుసానువంపులు వచ్చును
దుగ్గశముగాత్రమా తోచుతెలుపు
వంకలుపొల్చుండు ప్రాసుబందరు నాల్గు
జానులు నిడివియు దీనిసెడద

శే. వేళ్లరెండు చిట్టమిద విత్తుచాయ
పిన్నదోర్చ్యము చెర్చుండుపెడనోర్చ్య
మొకటికాన సన్నము పెనకనొంపు
బలిసిసరవివంపు వచ్చునలుపు చక్రముద్ర.

క. నిడివియు మూడున్నర జానులు
వెడలుపు రెండున్నరవేళ్ల వెలయుచునుండుకు

గుదుసరయి ధారలు వొంపును
మిడిజిభాబందరిలను మేతాషుద్రల్.

శ్రీ. బుషత్కీచు పోర్చుస్సా బందరు పొడవునాలుగు
జాస్తువీపులావగు రెండువేళ్ల వెడద
పిల్లనోయమును పెద్దదోరయము
చక్కగా ఏసిల్లు చక్రముద్ర
ఇకమహామధ్వంద రేఖనాభియునొప్పు
జానులు మూడుర దీని నిడివి
వీపువంపుచెనక వెడదరెందర
వేళ్ల కప్పును సల్లనోక త్తింత

గీ. బందరలయిమ్మాఎ నాలుగు పరకజాస్తు
మూడు పెద్దవేల్ వెడద మొనసియండు
క త్తి పలుచనదుగుశంబు గాత్రమాను
వంపువచ్చును యదియు జరాటనిడివి.

శ్రీ. నోనాభి బందరు దుగ్గశమల్పత నొప్పు
వెడలుపు రెండరవేళ్ల నమరు
తీనాభి బందరు జానులు నాగ్గర
మూడు వేల్యైడలుపు ముద్రలేదు
నోర్ధ్యముల్ మూడుండు దుగ్గశమగొప్ప
తొచష్టెటి వంకలు కప్పురూపు
సానగల్లియండును సాంపుగా మకరంజి
ముద్దరలుండును మొనయు నిడివి

ఏకనాభియు దానిషై నెగురెండు
నోర్ధ్యలు లాంట్ర్క త్తి తోచనిటులు
.....
.....

శ్రీ. పాములబందరు సీటుపరగనాగ్గర
జాస్తువెడలుపు నాగ్గలేలయుచుండు
పాముచటమురీతి పడియుండు దుగ్గశమల్
పురగంబురీతిని నొప్పముద్ర
రాణ్యైలబందరు క త్తినిడుపు నాగ్గర
జాను మూడువేళ్లడరువెడద
దుగ్గశమల్ ఛాయలు తోర్మై కనుపింప
సాంపొందు సోగయె వొంపులేక

గీ. పద్మముద్రయు బత్తాని బందరిలను
జానులు మూడు నాలుగు వేల్సరవినెడద
నోర్ధ్యమొక్కట దీనికి ధారలేరిగి
జాతిసెరుగును బుద్దిశాలుఁ డిలను.

గీ. జానులు నాలుగు బొట్టువేల్ సమమువెడద
నాగ్గదనరారు నోర్ధ్యముల్ నలుపుసీఅి
పద్మము ముద్రయు దానిషై ప్రబలుచాండు
ముద్రకాయలు బందరును ధరను.

గీ. ఇంగిలీషు బందరు దుగ్గశమీగ కాస్తు
జానులు నాగ్గలువెడలుపు జాతివేళ్లు
మూడునోర్ధ్యంబు నోక్కట మూడురెండు
చాండుముద్రయు సన్నిషై పొందుసియు
పట్టికడ వెళ్లవాయిదాల్ ప్రక్కనుండు.

గీ. పాత బంతావిబందరు రీతివినుము
జాస్తునాలుగు మూడుండు చాలవెడద
నాగ్గలేళ్లండు నోర్ధ్యముల్ కగ్గలుమూడు
కప్పగోల్ ముద్ర సన్నదుగ్గాలోమొప్పు.

స్తీ. హిందుస్తోట సురైట విధములు వివరింప
పొడుగు మూడురజాను లఘుగునందు
అపరంజచీలయు అంద్రమైన మీరండు
వెడలుపుమూడువేల్ వెలయుచుంపు
సన్నమై నోర్ధ్వంబు చక్కగానడుమను
యొకటుండు తెలియుము ప్రకటముగను
తెల్లనిఖాయల నుల్ల సిల్లుచునుండు
మాపాయపట్టు రూడిమెఱయ

గీ. శుభముకలుగును మానఫోయిసురయ
నిడివిమూడున్నరజాను వెడలుపుమూడువేల్
గొప్పనోర్ధ్వము దుంతడినొప్పు నడుమ
ప్రశ్నకడవెళవాయిదాల్ పక్కనుండు.

45

స్తీ. భుజుకాసురై క్రత్తి పొడుగునాల్గురజాను
వెడలుపు మూడువేళ్లడుగుమాల
సాగసురాజాపాయి సురాయి నాలుగు
జానువెడలుపు నాల్లరవేళ్నమదు
అవిశాకువెడలుపు అందమాపటైయు
కొనపై బంగారు కట్టియుండు
కచ్చిసురై ముద్రగణితి మూడురజాన్లు
వెడలుపు మూడువేల్నిడివిధోర్ధ్వ

గీ. మలదియుండు పశ్చాపాసురాయి నిడివి
కాలుతక్కువజానులు నాల్లువెడద
మూడునవేళ్ల కొనచూడి ముందువంపు
గడుసుకరవాయి పట్టగాత్రదుగశ.

46

స్తీ. అంజయబాగుసురాయి కంజిరు నిడివియు
మూడుముక్కలు జాస్త్రు మూడువేళ్లు
వెడలుపు వాయిదాల్ పీకెయు పటైయు
దుగశగాత్రంబుగాఁ నోచుచుండు
సానవాసానియు సరవి చెప్పెదవిను
నిడివియు కాల్తక్కు నాల్లజాస్త్రు
వెడద నాలుగువేళ్లు గడుసైనవాయిదాల్
కరుకులు రాలుండు తరచుగాను

గీ. దుగశగాత్రంబుపటైయు నోచువంక
గోరులుంచిన తీరున సొరు ముద్ర
వెగడు శిందోటు సురాయికి నిడివి జాను
మూడురవేళ్నవిప్పు మూడుదుగశ.

43

స్తీ. సురతానిశాయి సురై సొంపున మూడుర
జానులు నమరండు చక్కగాను
వెడలుపు మూడువేల్ వెలిలేసిక తీరు
గోరులోతాను యాధోర్ధ్వముకటి
కడవెళ్లనుండును కర్కైన వాయిదాల్
పటైయుండును మొది ప్రక్కలందు
కలియటోటు సురాయికొలిచిచూచిన నాల్ల
జానులు నమరండు చక్కగాను

వేళ్లమూడోను వెడలుపు మించ బభువు
కలిగియుండు కంగిరకలసి మిగుల
ధారదగురపటైయు దనరియుండు
దిగుడు జాత్యని మరి యువితెలిషువలెను.

44

సీ. బదుదవాల్తాయగాలు పొడుగు మూడరజాన్న
అడుగు మూడువేల్ వెడలుపుగను
ఫేతిలో మూడరక్రమమున వేట్లండు
గాజపల్లును పంటు గడుసుధార
గడివి చుట్టుకమ్ముచాచిన రీతిని
దుగళము పడియుండు తోచునీరు
అబలుతోచినరీతి బలసి వొల్లిక క వీపు
కండలు గలిగుండు క త్తిపొంపు

గీ. చౌకమందు నపాశ్వోయక్షరములుండు
నవియు ముద్రయు నివియెల్ల నరసి మిగుల
కోర్కె జూడుము ఘనతగా గుణము దెలసి
ఖ్యాతిగలుగును వొనర యాక్షణములోన.

సీ. ఘనవ్యవాణ్తాయగకు కలుగు మూడరజాన్న
కొనవేట్లు యడుగున కొద్దివేట్లు
వెడలుపుఫేతిలో వేల్ మూడుకాలుండు
వాయిదాల్ పలుచన వంపుక త్తి
కడవెళ్లస్తానగల్లు గడుసుగ దంతముల్
గాజను ల్యాగను కదిసిపట్టు
సన్నతాయబట్టనుండు జవరణగామైని
నల్లనైనీరులు నలినమగును

గీ. మేటువెత్తినచేతికి పూటలేక చులక
సైయుండు మిగులను సాంపుమిారి
బల్లిగుడ్డను పోలిక పరగు ముద్ర
నందు నుండును వరపాశింయక్షరములు,

సీ. అబరితాయగకు మూడరజాన్న నిడివియు
అడుగున మూడువేట్లంగియుండు
మూడుకాల్యేట్లు నంపుమొనయును నలఫేతి
కండలు కలిగుండు గడుసుధార
పల్లగాజనుల్యాగ పంటునుమొనదాక
సన్నతాయబలుగాను ఛాయదోచు
క త్తిని యపరంజికలవేసి జేసుండు
యలిజూడ దోచును యందమలర

గీ. కనుమూసి మిటలవైగాను కాసులయంత
ముద్రలుండును కొన్ని మొనసిజూడ
కోర్కెజినవారికి గుణము తెల్ల
తెలియవచ్చును భువిలోన తేటగాను.

సీ. రుమ్మితాయగకుజాను రూథిగా మూడరయడు
గున మూడరవేల్యైపిదలగును
ఫేతినాలుగు వేట్ల రీతిని వెడలుపు
యిందున కలిగుండు సీనెవంపు
చిన్నకాసులురీతి జిమిటాలవై ముద్ర
శిబిరంబు రీతిని చెలగుచాయు
గుజరాతితాయగకు లవకాల్ తక్కువ
నాల్గుజాన్నండు మూడువేట్లు

గీ. వెడదలుండును యడుగున వెలయు ఫేతి
యందువెడలుపువేలు మూడరయుకలుగ
వెద్ద ఆమిదగింజ బోలోకద్దగశము
ల్యాగపట్టును క త్తివై యాగెముద్ర.

సీ. బంద్యానుత్యాగాకు పరగ మూడురజాన్న
నిడివియు తగియుండు యడుగునందు
కొన వేళ్లుమాడుండు కొట్టియుథేలో
కాల్ మూడు వేళ్లండు గబ్బిధూసు
ల్యాగపల్లును పంటు యాకెముద్రయు సేక
నాభిపోరాట్యాగ నయమువినుము
పొడుగు మూడురజాన్న పొందున కొన వేళ్లు
మూడుండు యడుగున మొనసిచూడ

శే. థేరీమూడుర వేళ్లరీతిని వెనకయు
పొల్లి యడ్డుమగాను పొందుల్యాగ
క త్తిచప్పెటలగు దాను గడుసుగలగి
ల్యాగపంటును చాదాయి మొహరుముద్ర.

సీ. ఇట యరాలిత్యాగు కిరషైన నిడివియు
అరమూడుజానులు నమరియుండు
చేతిలో మూడురకిందియు మూడుండు
కొన వేళ్లకొలత యా గొద్దివెడద
క త్తి చప్పెటవంపు గలిగియుండును దీని
దగశంబుయలలరీతగును విగుల
తోరషైన వేచెణకయు తోచు నంతటమై
మొనసి పల్లుపంటు మొహరుముద్ర

శే. పరగుశీల్త్యాగ లడుగున యరయురెండు
వేళ్లు థేతిలోమూడుండు విలువంపునిడివి
నిడివిమూడుకాల్ జాను పొల్లి పెనకల
గును చప్పెటదాయి యగును ముద్ర.

సీ. అబ్బాట్యాగ కింపలరు నాలుగుజాన్లు
అరమూడు కొన వేళ్లు యడుగువొంపు
నాల్గువేల్ థేతిలో సయుమైన వెడలుపు
పొల్లుండు నల్లకప్పు
వాయిదాల్ పెణకందు వరపిల్లనోరయు
చేరుండు నాల్గువేల్ తీంనిడివి
దగశమలైసరాలు తోచుననుండును
తెగవాజిరామద తెగునువినుము

శే. బటువుముద్రయు చిమిటోల వైనుండు
అందురాశుండు యాక త్తి నరయశేరు
ఇలను కలిగిన త్యాగాల కెల్లనిట్లు
జూడు మాజాతి యివియుని సొబగు తెలుసు.

సీ. జాపోసాత్యాగాకు జానులుమూడుర
వెడలుపు రెండురవేళ్ల నడుగు
థేతిలో మూడువేల్ క్రియమైన విలువంపు
కాడికొద్దినుండి కప్పఁగలిగి
దగశమామిదగింజ వగైన పెణకయు
పోల్పండు నడవెళ్ల గడుసులగును
చిమిటోలపంకును చేరుండు శాదాయి.
మొహరు ముద్దిరచూటిక్-మోడమలర

శే. అరయములు తానిత్యాగకు నరయథేతి
నిడివిపెణకయు వాయిదాల్ గడుసులెల్ల
కోఁచూడు బగ్గాత్యాగ గుణములుండు
చోకముద్రయు గాత్రమై చాళదుగశ.

సీ. పరగ పద్మత్యాగ బల్లకపేచంపు
నందు దుగ్ధగాత్ర మమరియండు
నిడివి మూడురజాస్తు నిండునువెడలుపు
నడుగున రెండరవేళ్లఫేతి
అందున మూడువేళ మరును పెణకయు
పొల్లి చెప్పెటయోను యుల్లసిల్లు
వాయిదాల్ గడుసుండు వహిచౌకముద్రయు
లాపోరిత్యాగాల లంబంబు

శై. వినుము మొదటను రెండుకాల్ వేళ్లు వెడద
ఫేతి రెండుముక్కాల్ గడుసు నలుపు
పొదుగు మూడురజాస్తును పొల్లిపెనక
దుగ్ధమల్పండు బాదాయి తోచుముద్ర,

సీ. అగుపరిత్యాగాకు నడుగున వెడలుపు
కాల్కు మూడువేళ్లతిగియండు
మూడువేలవెడలుపు మొనయుఫేతిలో
నిడివి మూడురజాస్తు నిచ్చుయు
బటువుగాత్రముగాను పడియండు అబరులు
యానెదొంపు పెణకయెసగపొల్లి
కడవేళ్లగడుసుండు గాజపల్లును పట్టు
చౌకముద్రయు నొప్పు సరివినుండు

శై. కోర్ అపరంగ జపత్యాగ గుణము వినుము
కాడివెడద వినాగను గలుగు గుణము
జాపణశారీతి నుండును చక్కగాను
దీనిభావంబు తెలుతుడు తెలివిపరులు,

సీ. సరవరిత్యాగ మూడురజాస్తు నిడివియు
రెండుముక్కాలు వేళ్లు నిండువెడద
యరమూడువేళ్లండు అరకయగా ఫేతిని
.....
బటువు మొవారుముద్ర భాసిలు నడుగున
యిలను బుదాకుత్యాగ లింక వినుము
నిడివిమూడురజాస్తుండు వెడకాలు తక్కువ
మూడువేల్ కాయలు త్యాగఫేతి

గీ. మూడునరవేళ్లు పలువంపు పొల్లు పెణక
పరగుచెప్పెట పక్కలు భటువుముద్ర
.....
.....

గీ. నిడువు అష్టబ్దత్యాగాకు మూడునరయు
జాను గడుస్తాను నడుగున పూనువేళ్లు
మూడుఫేతిలో నరమూడు వేళ్లచాయ
మొనయు సింహంబు రీతిని మొవారుముద్ర.

గీ. మావిలి త్యాగకు మనవింపు మొదటను
మూడువేళ్లఫేతిని నాలువేళ్లు
మూడుముప్పాన్నజాట మొననుండు నిడివియు
పెణకపుల్లి పక్కలణగితోచు
నోర్యుమైయండును దుగ్ధంబు గాత్రమై
కత్తియు గడుస్తాను కనుదు ముద్ర
బీడిత్యాగ నడుగున వెడలుపు మూడువేల్
అరమూడుఫేతిని నమరువేళ్లు

24

భద్రలక్ష్మి రోహణ

మూడుముక్కను జానులుచూడపెనక
వంకలును చప్పటలు క్తిబరును గలిగి
యుండదొకరీతి దుగశంబు లౌప్పథార
ముద్రలుండను దీనికి తథ్యముగను,

సీ. తగు దేవగడి ఛాండాత్మాగ వంపోను యా
దుగశసన్నముగాను దూరమండు
చిదరిత్యాగల రీతి కొదవెళ్ల నుండును
బంగాలత్యాగకు బాతి వినుము
సన్నమై దుగశంబు చక్కగానుండును
ముందరనుండదు మొనసిచూడు
తక్కెల్ల నరవదిత్యాగ పోలికనుండు
పరగ పట్టత్యాగ పక్కపోలు

యుండునిడివిగా నొక నోర్ధ్వమేయనర నడుమ
చంద్రవంకను చేచ్చిన జాడముద్ర
కొదవ అవరంగజెబుత్యాగ గుణములెల్ల
కలిగియుండును దీనికి క్రమముగాను,

సీ. హైదరాబాత్యాగకు దుగశమారోగి
బటువుముద్రలు చాల పరగుచుండు
పెడలుపు నిడివియు వీపును వంకలు
అవరంగజెబుతీతి నలరుచుండు
మగుదాబాపూత్యాగ వగలు చెప్పెద విను
థారుకు నడుగున నోర్ధ్వముండు
అవినాగ్లువేశ్చండు అందమ్ము వెలయుంగ
దుగశము సన్నమై తోచుచుండు

57

నిడివి పెడలుపు పక్కలు గడును పెళక
పెల్ల జూడ బగ్గాత్మాగ రీతినుండు
ముద్రలేక నె యాజాతిని ఖోల్పుగతిని
అల్క్కగానుండు చేతికి నందముగను,

59

సీ. మహాజాపూత్యాగ జానులు మూడుడత
పెడలుపురెండరమై దుగశఫీతి
మూడువేల్ పెళకయ పొల్లను పోలికల్
పరగుత్యాగ బలచాయ పలచనగును
వెలయు సోండాత్మాగ పెడలుపుకాల్ తక్క
మూడువేల్ ఫీతియు మూడువేశ్చ
నిడివి మూడరజాను గడునోను వాయిదాల్
బటువైన అంబరులు వంపుగురుద

శే. అలరు శిందోటు త్యాగాకు అడుగుమూడు
వేళ్ల పెడలుపు మూడరవేళ్ల ఫీతి
యాసె వంపోను ఫీతిలో పూనుగడును
పొడుగు మూడుకాల్ జానులు బభువుకప్పు.

60

సీ. కచ్చికాత్మాగాకు కాల్ మూడువేశ్చండు
కాడిమూడరవేశ్చ క్తిబభుపు
గడునుండు ఫీతిలో క్రమములుండును ముద్ర
సల్లసీను క్తి నాగ్లుజాగ్లు
దలమిరారుభాట్యాగ గడునున మూడువేశ్చ
ఫీతిలో కాల్ మూడు కలదు వేశ్చ
నిడివి మూడరజాను కడవెల్ల నోర్ధ్వంబు
యొకటుండు నడుమును ప్రకటముగను

శే. క్రీతిభారత మిందను గడుసుగలిగి
దుగ్ధమండును సన్నమైజోడుగాను
పొంకమై తగు చంద్రవంకముద్ర
యుంచియుండును దీనికి యువిదలోన.

61

శే. కలిగించె మాత్యాగ ముక్కలురెండు
వేళ్లభేతిని మూడుకాల్ వేళ్ల వెడద
మూడునరజాను కప్పును గడుసుపెణక
పక్కమున నాద్యయ చంద్రవంకముద్ర.

62

శే. నిడుద మూడురజానులు అడుగుత్యాగ
రెండు అరవేళ్లభేతిలో అరయమూడు
పెణకచేరుండు దోర్యంబు యొకటిపెద్ద
చేతిబభుభేతి గడును అలంగిరియను.

63

శే. బాదళాసుల్కు శిఖందర్ వస్తావి మింద
సుమా మహమ్మదబ్బాసి యనగ
వ్యుతియన నర్థము వెడలుపువేళ్లండు
జానులరము మూడుసరియ నిడివి
కొనసగిలిమించ పెణకయద్దారుండు
వంకెలు పీపు చప్పెటలుగాను
పలురందా గాజపంటును కడవేళ్ల
బల్ల కట్టెలవంపు బరువులేదు

64

శే. బీరకాయల చిక్కపై పెద్దచాయ
లుండు వెలలేని యూ ఖడ్డముర్చిలోన
పరగు మిరావులో గనబటువుగాను
వెలయు అపరంజలోముద్ర విశదముగను.

శే. విలయుతియబ్బాసి విలువంపు మొహర్ ముద్ర

తక్కిన గుణమెల్ల తధ్యముగను.

మహమ్మదబ్బాసికి మరిగల్ల గుణము
లుండును దీనికి నాప్పిదముగ

అనగ తురాళాని అబ్బాసిగుణములు
ముద్రమాత్రలేక మునుపుచెప్పి

అబ్బాసి గుణములు నమరునుచక్కగా
మిత్రికి బీరకాయ చిక్కపై

శే. కాలుతక్కువనాల్లుగలుగు జాను

వెడద మూడువేళ్లండును విపులావు

పెణకచేరుండు యొకదోర్యమింపుగాను

థార కడుగున నాల్లువేళ్ల దనరు.

65

శే. నాలువాల్ నిడివి యుక్కాల్కు నాల్లుజ్ఞాం

వెడలుపు రెండువేళ్లెలయు చుండు

కొనదాక పెణకయు కోరున నోరయా

పుక్కటియలు గాను నిగ్గనలువు

వెలయు ఖాండాక త్రి వెడలుపు మూడువేల్

కాల్కు నాల్లుజ్ఞాం కలదు నిడివి

అడుగున దుత్తడి మూడునోర్యములుండు

అంముపై బటువులు అమరుముద్ర

శే. మిందను దుత్తెడు మూడు దోర్యాలుండు

కడవేళ్ల పెణకంచు బరువుముద్ర

క్రీతిలగున్న పెణకలగున్న గాజపంటు

పెద్దఅమిదగింజంత కందుదుగశ,

66

సీ. దుందుమానిజివియు సందు నాలుగొను
వెడలుపు రెండువేలే విష్టవుల్లి
వెడలుపై నాభ్యండు కడవ్వల్ల పెణకయు
పుక్కటి అలుగాను హంపుగడును
అడుగున మొహర్ వేళి అందుపై యుసిరీతి
ముందర యుండును తథ్యముగను
యిల పెనుక త్రియు కొలవ నాల్గొను
వెడలుపు రెండువేల్చెలయుచుండు

శే. దోర్చ్యముకటుండు సపుమను నీరుతెలుపు
పొంకటలు గాను దీనికి పోటపెండు
డోర్చ్యలులేక యుండిన మొరసుక త్రి
అందరిని జూచి ముట్టే యరసి జనులు.

సీ. మరిరుమ్మి గురుదాలు సంగ దరబాను
నిడివియు వంహోను నీరుక త్రి
కొనవేట్లు మూడుండు కొద్దియు యుడుగున
చేతిలో మూడరరీతివేట్లు
పేరామిదపుగంజ ధారను పెద్దది
దుగ్గశము పడియుండు తోడుగాను
గాజపల్లు నుల్య కడవెల్ల పండును
కప్పలు అపురుండు గడును పెణక

శే. వొనరుపిల్లదొరయముండు నొకటి నిడివి
మూడు తుండుగ వొక దోర్చ్యముండు మధ్య
అడుగుకొనసింద పెనకను అరుడుకాండ
పెణదాకను గోరుముద్ర వేసియుండు.

ఖడ్డల తుంగాచి రోమణి మణి
సీ. వెలయు అందాబాదివెడలుపు రెండువేలే
నిడివి కొల్తుక్కవ సిండబాను
తోర్చ్యపుపెణకండు చేరుండు వక్కను
సన్ననోర్చ్యము క త్తి మిన్నగాను
మరియుక్క దోర్చ్యము మధ్యము దుగ్గశము
సన్నమైతోచును చక్కగాను
గురుదాలముద్రయు కొనబంధు లేకను
చంద్రవంకలు చేర్చు సరవినుండు

శే. దీని గుణమెల్ల యివియని తెలిసి ఘనులు
జాతిక త్తిని చేపట్టు సమరమునను
జయముసేతురు మనమున భయముపడక
కీర్తివచ్చును కై లాసమూర్చి కృపను.

శీ. గుజ్రాతిగురుదాలు కొలువజాంముక్కాలు
మూడునీటులు అడుగున రెండుకాలు
వేట్లు చేతిలో బాడ నడలించు కమ్మించు
మధ్యదోరయమూడు మాయు వినుము
పెణకదగ్గిర చేరి అఱుక వైయుక దోర్చ్య
మూడు వేట్లుండునును అందముగ
పెణకండు దోరయంబుంది నాపుండును
గాజపల్లును పంటుగడును మింగి

శే. చేతియుండున గాని కిందునైన
థాండఫుండును చులక సౌ మెండుకప్పు
యూగెకాట్ల రీతి దుగ్గశము వీగె మింగి
ముద్రలీగయు రీతి ముండు కులకు.

చ. బరువును ధారలు లెదులు వంచిన నిబ్బును ఖుట్టపల్లిహై
సరియునులేక క్తి యతిచప్పెట వాయును ధూసుశుంక రీ
త్వీరశినుండు దీపెనక లుబ్బుదు త్వీగడలేకచూచినఁ
(?)నరకు త్తికుండు ముందరలోన దుప్పటల్యగ కొత్తదే.

71

క. ఈ మహికత్తులనెల్లను

వేమారునిబంటు లెల్ల యాజాత్యనుచుం
నేమముజేసిన కొలతలు
తామే కొనవేళ్ళచేత తప్పక జూతుక.

72

గీ. ఖాయ తెలియును కడిగించి చక్కచూడ

ఖడుమందున సర్వంబు కలిగి దాని
సూద దిగువను తలకెల్ల మెర(యు చుండు)
చూరి నివిజూడ కలుగును శుభముకీడు.

73

క. ఖాయ లెసర్వుము రీతికి

ఖాయుడపడి యుండు యసిని.....
ఖాయలు గనుగొని గెలుతుతు
శ్రీయును కీ దియును పొందు సిద్ధముయిల్లోనే.

74

—: త ప్ర్యూపుల పట్టిక :—

పుటు.	పంక్తి.	తప్పు	బప్పు
3	1	సాంద్రుండగుచు	సాంద్రుండగుచు
3	19	భక్తుడెంచి	భక్తుడెంచియుంచి
6	14	జోకుధ	జోకును

అనుబంధము. 1.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు - పుస్తకభాండాగారము

(గ. సంఖ్య 95 ఖడ్డుక్కుణు (పచనము)

ఇంయుగత్తులపేరుగు పొడవువెడలులు లక్ష్మిములు మద్రులు పిండుల వివరము మొదట ఉననవి ప్రాయమణినవి.

క తులు- 1. హిందుస్తాన్ సురై 2. అభియాంగు సురై 3. బల్దవాన్ త్వీగా 4. స్విప్పాత్వీగా 5. రయిక్కుత్వీగా 6. బింఘపాన్ త్వీగా 7. హీరానత్వీగా 8. అబ్బాలీత్వీగా 9. పరస్ సెరీ త్వీగా 10. బగ్గాత్వీగా 11. సరవరిత్వీగా 12. మావిత్వీగా 13. ప్రౌద్యాశాంత్వీగా 14. వచ్చిత్వీగా 15. చెంగ్లామాత్వీగా 16. విభాతి అబాసీ 17. ఖురాసాం అబాసీ 18. మందుషీర 19. అంధాశాదిగురుదా 20. ఎద్దై అమరవి చెప్పుబడినవి. ఒక్కదానికుధామారణము.

ఖురాసాంత్తాత్వీగా - క్తీశుసుగామందును. చెక్కిస్తున్నాములు విలాతి ఆచ్చాబవలెన.

మిశ్రక త్తి - (మిసర్క త్తి) కాలుతక్కువ నాలుగుజేసలు వెడలుపు మూడు పేరు పెటికెద్దర నొకదోచెము. పెటికెలాపు పిల్లదోచెము 1/- శీర్శాయ పీచువలె ఖాయ.

నాలువాలు - నిడివికిజేసలు పెటికి కొనదాక సన్నగామందును సదుమ నొక దోచెము ఉన్నట్లు సీయనలుపువెడలుపు రెండుపేళ్లు.

ఖండా - నిడివి కాతుకాలుతక్కువ నాలుగుజేసలు వెడలుపుకి వేఱ్ల చూరి మందుపంగియందును. అడుగు దుక్కెదు వీ దోచెములు. పెటికె దగ్గాల కడవెళ్ళ యటుపుద్దర దుగ్గం సేరాముదపురింజవలె క్తి గడుసు రందాపట్టు దశ్పం క్తిలభుషు.

అయుతావులక్తు తీ రొక్కుముద్రలు చిత్రింపబడియున్నవి ఫరుజులు, డార్లు, కడముల పేరులు గుర్తుకొఱు కొన్ని ప్రాసికొన్నారు,

కడయములు - బరువుగామందును కొత్తదికోసిన నేరేదుపండు చెక్కిస్తుందును. ప్రాతి గిలిన దోర్బీరకాయ చిక్కుసంగోసిస్తుందును సఱక దగినఁగూడి పోవును. నాలుగుతావులను బెట్టునది కడయము తక్కినతావున పెట్టేది చిలకట్టు.

అనుబంధము. 2.

దార్శికాంగ్రావాజ్యుయము - పుదుకోల్-ట

కనులు	గ్రంథములు	వివరములు
1. రఘునాథాండుకవి రాజకవి క్రీ.శ. 1769.89	1. పార్వతీపరిణయము 2. కవిజనశ్రీవని	కౌవ్యము సమస్యార్థార ఆంగ్రసాహిత్య ములు పరిష్కర్తలే తమ 1937
2. సుదురపాటి సీతారామయ్య ఉద్దండకవి క్రీ.శ. 1750		కొన్ని ముద్రిత ములు
3. కేమయ్యకవి క్రీ.శ. 1760	, ,	,
4. సుదురపాటి వెంకనకవి ఉద్దండకవి క్రీ.శ. 1780	1. ఆంధ్రభాషాస్తువము 2. తొండమాన్యంశావది 3. మల్లపురాణము 4. రఘునాథీయము 5. పార్వతీకల్యాణము 6. బృహస్పూర్ణయికాదండ కమ	పద్మనిధుం పద్మనిధుం వావిళ్ళముద్రా టువు అయము 1910 సీనమాలిక పరిష్కర్తు 1917 కౌవ్యము అముద్రితము అలంకౌరము , యత్కుగానము , ,, [ముద్రితము
5. సవనవు	ఖడ్డలక్షుణారోమణి	ప్రాచ్య గ్రంథ మదరాసు ప్ర మాల భుత్స్వి
6. మన్మారయ్య క్రీ.శ. 1800	రసవంజీ	అలంకారము , పద్మము
7. సుదురపాటి సాంబినకవి క్రీ.శ. 1800	1. విల్పాటీయము 2. తొండమాన్యంక ప్రతాపమాలిక	ప్రబంధము , సీనమాలిక ఆంధ్రసాహిత్య పరిష్కర్తు 1918
8. సాగ్యశేఖరయ్య	ప్రశ్నసిపద్మములు	
9. విద్యత్స్వాని సాంబన్న క్రీ.శ. 1820	నంగ్రాననాదండకము	అముద్రితము



Tal.